

Μεταρρύθμιση του Συνταξιοδοτικού Συστήματος 2.0

ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ
ΕΝΟΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ
ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ:

Μιράντα Ξαφά
Γεώργιος Κ. Μπήτρος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Κώστας Χριστίδης

Με την υποστήριξη

Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος 2.0

ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΕΝΟΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ
ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

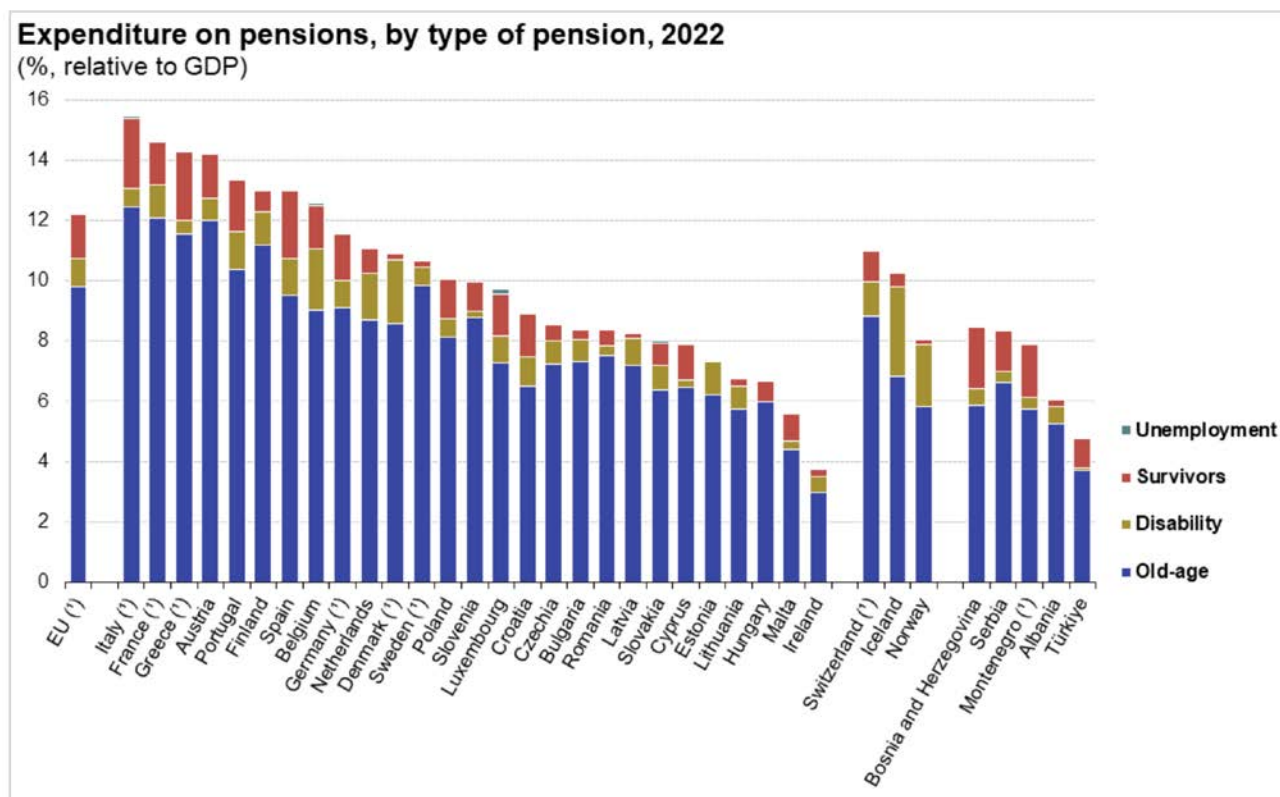
Πρώτη έκδοση
Μάρτιος 2026

1. Εισαγωγή και Executive Summary

Το Ινστιτούτο Δημοσιονομικών και Οικονομικών Μελετών (ΙΔΟΜ) ανέλαβε την πρωτοβουλία να φέρει στη δημόσια συζήτηση την ανάγκη περαιτέρω μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος. Παρά την βίαιη περικοπή των συντάξεων στη διάρκεια της κρίσης χρέους την περασμένη δεκαετία, η δαπάνη για συντάξεις στην Ελλάδα παραμένει μεταξύ των υψηλότερων στην Ευρώπη. Σύμφωνα με την Eurostat (Διάγραμμα 1), η Ελλάδα είναι μεταξύ των τριών Ευρωπαϊκών χωρών με την υψηλότερη δημόσια δαπάνη για συντάξεις σε σχέση με το ΑΕΠ (Ιταλία 15,5%, Γαλλία 14,7%, Ελλάδα 14,3%), με το ήμισυ του κόστους να καλύπτεται από τον προϋπολογισμό. Είναι γεγονός ότι το ύψος της δαπάνης για συντάξεις στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσιάζει πτωτική τάση την περίοδο 2022-25, αυτό όμως οφείλεται στην ταχύρρυθμη αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ, λόγω πληθωρισμού και ανάκαμψης από την πανδημία, η οποία δεν προβλέπεται να συνεχιστεί.

Διάγραμμα 1. Δαπάνη για συντάξεις, ανά κατηγορία, 2022

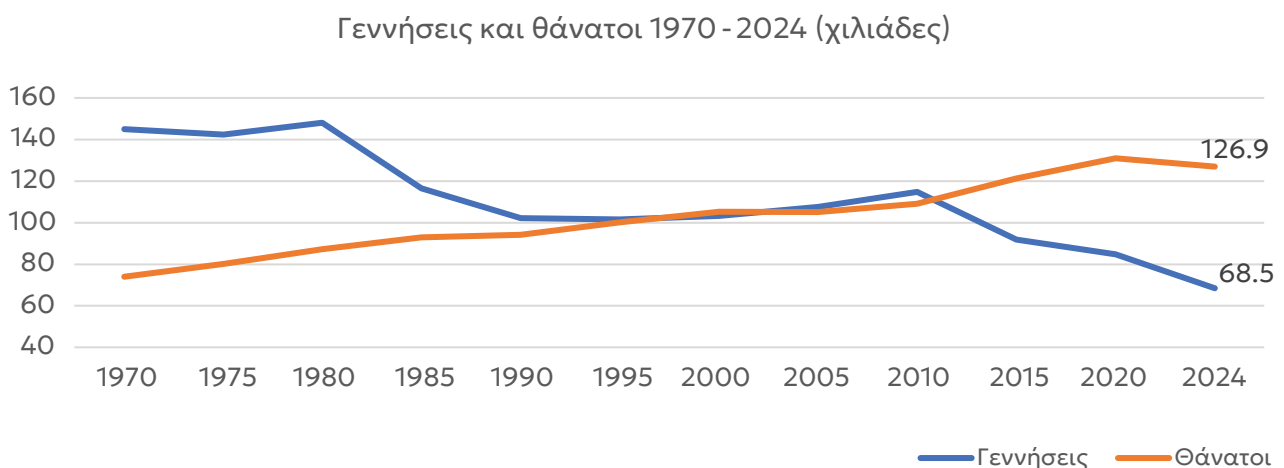
Πηγή: Eurostat, [Social protection statistics - pension expenditure and pension beneficiaries](#), 2025

Οι δημογραφικές εξελίξεις δείχνουν ότι ο πληθυσμός γηράσκει και μειώνεται ταχύτερα από τις πιο πεσιμιστικές προβλέψεις, με τις γεννήσεις σχεδόν στο ήμισυ

του επιπέδου πριν την κρίση (Διάγραμμα 2). Με αυτά τα δεδομένα, το υπάρχον διανεμητικό σύστημα δύσκολα θα παραμείνει βιώσιμο, ακόμη και αν η ηλικία συνταξιοδότησης ευθυγραμμίζεται σταδιακά με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Οι εκθέσεις που δημοσιεύονται ανά τριετία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή («**Ageing Working Group**») συμπεραίνουν ότι το σύστημα είναι βιώσιμο βάσει υποθέσεων που είναι αισιόδοξες. Η πιο πρόσφατη (2024) προβλέπει ότι η συνολική συμμετοχή στην αγορά εργασίας των ατόμων 20-64 θα φτάσει το 77.6% το 2040 (από 75.4% το 2022), ενώ το γενικό όριο συνταξιοδότησης θα ανέλθει στα 69,5 έτη (από 67 σήμερα).

Όσο αυξάνεται ο λόγος συνταξιούχων προς ασφαλισμένους, η επίτευξη οικονομικής βιωσιμότητας μέσω σταδιακής μείωσης του ποσοστού αναπλήρωσης θα γίνεται σε βάρος της κοινωνικής επάρκειας των συντάξεων. Η καθυστέρηση της εκβάθρων μεταρρύθμισης θα αυξήσει το τελικό κόστος και θα κάνει τις λύσεις πιο επώδυνες. Το σημερινό μοντέλο, που βασίζεται στο κρατικό μονοπώλιο και τη διανεμητική χρηματοδότηση, περιορίζει την ατομική επιλογή, επιβαρύνει υπερβολικά τους φορολογούμενους και αποθαρρύνει τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Εξ άλλου το σημερινό ασφαλιστικό σύστημα είναι τόσο δαιδαλώδες και πολύπλοκο, ώστε ελάχιστοι μπορούν να κατανοήσουν τους κανόνες του, πόσο μάλλον να υπολογίσουν το ύψος της σύνταξης που δικαιούνται και πότε.

Διάγραμμα 2. Γεννήσεις και θάνατοι 1970-2024 (χιλιάδες)

Πηγή: ΕΛΤΑΤ, «Στοιχεία Φυσικής Κίνησης Πληθυσμού», Οκτώβριος 2025

Στην Ελλάδα σήμερα το 95% των συνταξιοδοτικών παροχών χορηγείται από το κράτος και μόλις το 5% από τον 2^ο (Επαγγελματική Ασφάλιση) και τον 3^ο (Ιδιωτική

Ασφάλιση) πυλώννα, που δεν εξαρτώνται από τις δημογραφικές εξελίξεις καθώς ο κάθε ασφαλισμένος αποταμιεύει για την δική του μελλοντική σύνταξη. Με δεδομένες τις δημογραφικές εξελίξεις, κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση της διείσδυσης στην αγορά εργασίας των συμπληρωματικών, κεφαλαιοποιητικών συστημάτων συντάξεων.

Το ΙΔΟΜ ανέλαβε την πρωτοβουλία να συντονίσει έναν τεκμηριωμένο και νηφάλιο διάλογο για την μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, με την σύμπραξη της **Ελληνικής Ένωσης Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΕΛΕΤΕΑ)**. Για αυτό τον σκοπό πραγματοποιήθηκαν τρία workshops, με τη συμμετοχή εμπειρογνομώνων, ακαδημαϊκών και εκπροσώπων επαγγελματικών και θεσμικών φορέων. Στόχος μας είναι η διατύπωση ρεαλιστικών μεταρρυθμιστικών προτάσεων για βιώσιμες λύσεις προσανατολισμένες στην αγορά, που βασίζονται σε τεκμηριωμένα δεδομένα και διεθνείς καλές πρακτικές. Οι προτάσεις μας συμβάλλουν σε ένα μεταρρυθμισμένο, ανθεκτικό συνταξιοδοτικό σύστημα που προσφέρει περισσότερες επιλογές και μακροπρόθεσμη ασφάλεια στους εργαζόμενους.

Τα βασικά συμπεράσματα είναι:

- (1) Το σύστημα συντάξεων χρειάζεται εκ βάθρων μεταρρύθμιση, με συρρίκνωση του κρατικού διανεμητικού συστήματος και με πολύ μεγαλύτερη ανάπτυξη των κεφαλαιοποιητικών πυλώνων, για να γίνει βιώσιμο.
- (2) Η ανάπτυξη κεφαλαιοποιητικών πυλώνων προϋποθέτει χρηματοοικονομική εκπαίδευση, ώστε οι πολίτες να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για τον μακροπρόθεσμο οικονομικό και συνταξιοδοτικό προγραμματισμό τους
- (3) Αλλαγές στις παραμέτρους του σημερινού συστήματος και βελτιώσεις στην λειτουργία του μπορούν να διασώσουν προσωρινά το σύστημα αλλά όχι να το καταστήσουν βιώσιμο,
- (4) Η μεταναστευτική πολιτική μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην βιωσιμότητα του συστήματος, και
- (5) Χρειάζεται εποπτεία του συνόλου του συνταξιοδοτικού συστήματος, όχι μόνο κατακερματισμένη εποπτεία των επί μέρους τμημάτων.

2. Δομή του συνταξιοδοτικού συστήματος

Στις περισσότερες χώρες σήμερα το συνταξιοδοτικό σύστημα αποτελείται από τρεις πυλώνες:

1^{ος} πυλώνας: Δημόσια κοινωνική ασφάλιση (υποχρεωτική)

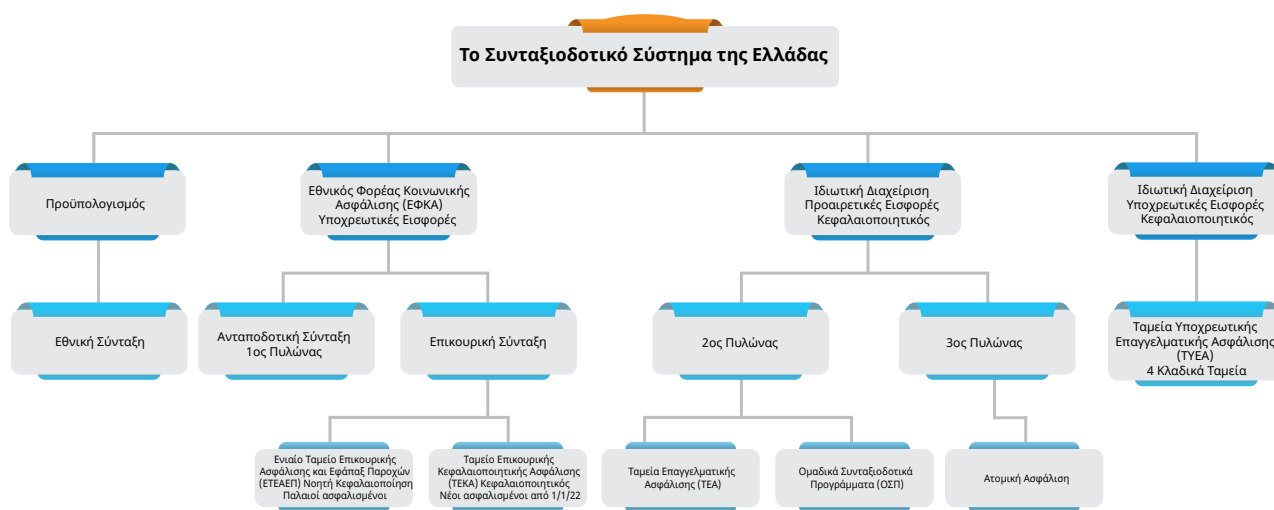
2^{ος} πυλώνας: Επαγγελματική (συνήθως υποχρεωτική, διότι οι εργαζόμενοι δεν μεριμνούν επαρκώς για το εισόδημα τους ως συνταξιούχοι)

3^{ος} πυλώνας: Ιδιωτική ασφάλιση (προαιρετική)

Ο 2^{ος} και ο 3^{ος} πυλώνας αυξάνουν το ποσοστό συνταξιοδοτικής αναπλήρωσης ώστε οι συνταξιοδοτικές παροχές να μην υπολείπονται σημαντικά από το εισόδημα στον εργάσιμο βίο. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, κάθε πυλώνας έχει ξεχωριστό ρόλο (βλέπε Πλαίσιο 1).

Στην Ελλάδα τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά, ακόμη και μετά από τις αλληπάλληλες μεταρρυθμίσεις και συγχωνεύσεις ταμείων, κυρίως στην περίοδο της κρίσης 2010-18. Οι μεταρρυθμίσεις περιόρισαν τα προβλήματα του συστήματος, χωρίς να τα επιλύσουν: κατακερματισμός σε πολλά ταμεία, που παραβαίνει την βασική αρχή της ασφάλισης, άδικη κατανομή των παροχών μεταξύ ταμείων -κυρίως ΔΕΚΟ και «ευγενών ταμείων»- που παραβαίνει την αρχή της ισονομίας, και ελλιπής εποπτεία, οδήγησαν στην χρεοκοπία. Τα δύο τρίτα της αύξησης του χρέους την δεκαετία που προηγήθηκε της κρίσης οφείλονται στην σπάταλη, πελατειακού χαρακτήρα διαχείριση του συνταξιοδοτικού από το πολιτικό σύστημα. Το Διάγραμμα 3 δείχνει την σημερινή του δομή.

Διάγραμμα 3. Δομή του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα

Πλαίσιο 1

Παγκόσμια Τράπεζα: Συνταξιοδοτικό Σύστημα τριών Πυλώνων

Στην έκθεση “Averting the Old Age Crisis” (1994), η Παγκόσμια Τράπεζα καθόρισε τους ρόλους κάθε πυλώνα στο σύστημα τριών πυλώνων του συνταξιοδοτικού συστήματος. Κατά την Τράπεζα, ο 1^{ος} πυλώνας αποτελεί κοινωνικό δίκτυ προστασίας κυρίως για τους πιο αδύναμους, ο 2^{ος} προσφέρει πρόσθετο συνταξιοδοτικό εισόδημα βάσει υποχρεωτικών παροχών σε κεφαλαιοποιητικό σύστημα, και ο 3^{ος} περιλαμβάνει πρόσθετη προαιρετική ατομική συνταξιοδοτική αποταμίευση μέσω ασφαλιστικών εταιριών:

- Ο **πρώτος πυλώνας** έχει ως στόχο να παράσχει ένα δίκτυ ασφαλείας για τους ηλικιωμένους. Είναι ένα υποχρεωτικό, δημόσιο σύστημα PAYG **καθορισμένων παροχών**, όπου οι εισφορές των εργαζομένων χρηματοδοτούν τις παροχές των σημερινών συνταξιούχων. Οι παροχές αυτού του πυλώνα μπορεί να είναι καθολικές ή να υπόκεινται σε εισοδηματικά κριτήρια, με την Τράπεζα να προτιμά το δεύτερο.
- Ο **δεύτερος πυλώνας** συμπληρώνει τις συνταξιοδοτικές παροχές του πρώτου πυλώνα μέσω ενός πλήρως κεφαλαιοποιητικού συστήματος **καθορισμένων εισφορών**, όπου οι εισφορές εργοδοτών και εργαζομένων επενδύονται σε ατομικούς λογαριασμούς για να χρηματοδοτήσουν τις μελλοντικές παροχές των ιδίων εργαζομένων όταν συνταξιοδοτηθούν. Οι εισφορές είναι συνήθως υποχρεωτικές και κατά κανόνα ιδιώτες (επαγγελματικά ταμεία, ασφαλιστικές επιχειρήσεις) αναλαμβάνουν την διαχείριση των διαθεσίμων, με το σκεπτικό ότι αν το σύστημα είναι κρατικό, οι κυβερνήσεις είναι πιθανό να παρεμβαίνουν στις επενδυτικές αποφάσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων για πολιτικούς σκοπούς και όχι με βάση την μεγιστοποίηση των αποδόσεων. Ανάλογες αρχές διέπουν και τα συστήματα του δεύτερου πυλώνα που αφορούν μη μισθωτούς.
- Ο **τρίτος πυλώνας** περιλαμβάνει προαιρετικές ατομικές επιλογές συνταξιοδοτικής αποταμίευσης (ασφάλειες ζωής), για όσους έχουν τη δυνατότητα να καταβάλλουν υψηλότερες εισφορές από τις εκάστοτε προβλεπόμενες από τους δύο πρώτους πυλώνες, υποχρεωτικούς και μη, με το κράτος να περιορίζεται στην εποπτεία για τη διασφάλιση της προστασίας των επενδυτών.

Στη συνέχεια, το 2005 η Παγκόσμια Τράπεζα επέκτεινε αυτό το μοντέλο σε ένα **Πλαίσιο Πέντε Πυλώνων** για να αντιμετωπίσει πιο ποικίλες κοινωνικοοικονομικές ανάγκες:

- **Μηδενικός Πυλώνας:** Μια μη ανταποδοτική «κοινωνική σύνταξη», χρηματοδοτούμενη από τα φορολογικά έσοδα, για την παροχή ενός βασικού επιπέδου προστασίας σε όλους τους ηλικιωμένους. Στην Ελλάδα αντιστοιχεί με την εθνική σύνταξη.
- **Τέταρτος Πυλώνας:** Μη οικονομική υποστήριξη, όπως οικογενειακή φροντίδα, ιδιοκτησία κατοικίας ή πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη. Σημαντικός στην Ελλάδα.

Πηγές: World Bank, “Averting the Old Age Crisis,” 1994 https://www.researchgate.net/figure/Original-World-Bank-three-pillars_fig10_266563867

Robert Holzmann, Richard Paul Hinz and Mark Dorfman, “Pension Systems and Reform Conceptual Framework”, June 2008 https://www.researchgate.net/publication/237540610_Pension_systems_and_reform_conceptual_framework

World Bank: “Old Age Income Support in the 21st century: An International Perspective on Pension Systems and Reform” June 2012 <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/dff63282-bf59-557a-ae8c-6a140132d490>

3. Μεταρρυθμίσεις στο συνταξιοδοτικό σύστημα, 2012-25

Ο Ν. 4052/2012, «Αναμόρφωση Επικουρικής Ασφάλισης» ένωσε τα ταμεία Επικουρικής ασφάλισης σε ένα ταμείο με ενιαίους κανόνες («Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης», ΕΤΕΑ), που αργότερα διευρύνθηκε, μετονομάστηκε «Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Παροχών» (ΕΤΕΑΕΠ), και εντάχθηκε στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ). Από 1/1/15 το ΕΤΕΑΕΠ βασίζεται σε σύστημα νοητής κεφαλαιοποίησης (Notional Defined Contribution, NDC), που σημαίνει ότι ο κάθε ασφαλισμένος έχει ατομικό λογαριασμό αλλά οι τρέχουσες εισφορές χρησιμοποιούνται για την πληρωμή των σημερινών επικουρικών συντάξεων, αντί να επενδύονται σε ατομικούς κουμπαράδες (Ν. 4281/2014). Με τον ίδιο νόμο θεσμοθετήθηκε ρήτρα μηδενικού ελλείμματος που προέβλεπε μειώσεις παροχών σε περίπτωση μειωμένων εσόδων.

Η χρήση νοητής κεφαλαιοποίησης (NDC) για επικουρικές συντάξεις, που κανονικά ανήκουν στον 2^ο κεφαλαιοποιητικό πυλώνα, αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία. Άλλη πρωτοτυπία ήταν η απόφαση τεσσάρων εύρωστων κλαδικών ταμείων να μην ενταχθούν στο ΕΤΕΑΠ, καταθέτοντας αναλογιστική μελέτη που πιστοποιούσε την βιωσιμότητα τους (κλάδοι τροφίμων, φαρμάκων, πετρελαιοειδών, και ασφαλιστικών εταιριών). Αυτά τα 4 ταμεία υποχρεωτικής επαγγελματικής ασφάλισης βασίζονται στο κεφαλαιοποιητικό σύστημα και τα διαχειρίζονται ιδιώτες διαχειριστές κεφαλαίων. Αποκαλούνται Ταμεία Υποχρεωτικής Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΥΕΑ), για να διαχωρίζονται από τα Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ), που είναι προαιρετικά.

Ο Ν. 4387/2016 (Νόμος Κατρούγκαλου), που θεσμοθετήθηκε στη διάρκεια του τρίτου μνημονίου, επιχείρησε μία εκ βάθρων μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος με την δημιουργία Ενιαίου Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ενσωματώνοντας όλα τα επί μέρους ταμεία σε έναν φορέα με ενιαίους κανόνες για όλους τους ασφαλισμένους. Περίορισε σημαντικά το αναλογιστικό έλλειμμα του συνταξιοδοτικού συστήματος μειώνοντας τα ποσοστά αναπλήρωσης, αυξάνοντας την ηλικία συνταξιοδότησης και καταργώντας την δυνατότητα πρόωρων συνταξιοδοτήσεων για γυναίκες με ανήλικα παιδιά κ.α. (IMF 2017). Ο νόμος όρισε ότι η κύρια σύνταξη αποτελείται από την εθνική σύνταξη, που χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό και καταβάλλεται κατ' αποκοπή (flat rate) ασχέτως εισφορών, και την ανταποδοτική σύνταξη, που βασίζεται στις αμοιβές σε όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου. Μεταγενέστερες παρεμβάσεις και τροποποιήσεις από επόμενες κυβερνήσεις επιχείρησαν να άρουν τις αντισυνταγματικές πτυχές του νόμου και να διορθώσουν αδικίες που προέκυψαν, διατηρώντας ωστόσο τη βασική δομή του ΕΦΚΑ. Ο νόμος Κατρούγκαλου στην ουσία υποκατέστησε τον πρώτο μνημονιακό

νόμο (Νόμος Λοβέρδου Ν. 3863/2010), που για πρώτη φορά προέβλεψε την σύνδεση των ορίων ηλικίας με το προσδόκιμο ζωής, μια διάταξη που δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί⁰¹.

Ο **Ν. 4670/2020 (Νόμος Βρούτση)**, βελτίωσε τα ποσοστά αναπλήρωσης έως 7,2% των αμοιβών σε όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου για όσους έχουν πάνω από 30 έτη ασφάλισης, καθιστώντας το σύστημα πιο δίκαιο για τους μακροχρόνια ασφαλισμένους. Συγχρόνως μειώθηκε από 60% σε 30% η περικοπή της ακαθάριστης (κύριας και επικουρικής) σύνταξης για τους εργαζόμενους συνταξιούχους, που είχε επιβληθεί με το Νόμο Κατρούγκαλου. Βάσει του Ν. 4670/2020, η διαφορά μεταξύ της κύριας σύνταξης και εκείνης που θα προέκυπτε από τον Ν. 4387/2016 (Νόμος Κατρούγκαλου) θα συνέχιζε να καταβάλλεται στον δικαιούχο ως προσωπική διαφορά, συμψηφιζόμενη κάθε χρόνο, μέχρι την πλήρη εξάλειψή της, με την ετήσια αναπροσαρμογή των συντάξεων⁰². Οι αναλογιστικές μελέτες που έγιναν στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης συμπέραναν ότι η βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος είναι εξασφαλισμένη για δεκαετίες, οδηγώντας στη δέσμευση να διατηρηθούν αμετάβλητα τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και στον επανέλεγχο του 2027.

Σημαντική τομή επέφερε ο **Ν. 4826/2021 («Ασφαλιστική Μεταρρύθμιση για τη Νέα Γενιά»)** που θέσπισε κεφαλαιοποιητικό σύστημα προκαθορισμένων εισφορών στην επικουρική ασφάλιση, ιδρύοντας Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (ΤΕΚΑ) για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας από 1/1/2022. Ο νόμος προέβλεπε την δημιουργία ατομικών λογαριασμών κάθε ασφαλισμένου, στον οποίο απεικονίζονται οι εισφορές που καταβλήθηκαν και οι αποδόσεις από την επένδυση των εισφορών. Το ΤΕΚΑ χαράσσει τη στρατηγική των επενδύσεων και έχει την τελική ευθύνη της επένδυσης. Για να ξεπεραστούν οι αντιδράσεις από την αντιπολίτευση και τα εργατικά συνδικάτα, το ΤΕΚΑ θεσμοθετήθηκε σαν νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) και δόθηκε κρατική εγγύηση ότι η αύξηση των επενδυμένων κεφαλαίων δεν θα υπολείπεται του πληθωρισμού. Ο νόμος προέβλεπε ότι με την υπαγωγή στο ΤΕΚΑ οι ασφαλισμένοι κατατάσσονται αυτόματα στο προκαθορισμένο επενδυτικό πρόγραμμα (default), ενώ στη συνέχεια το ΤΕΚΑ θα μπορεί να παρέχει στους ασφαλισμένους την επιλογή επενδυτικών προγραμμάτων κύκλου ζωής με διαφοροποιημένο επενδυτικό κίνδυνο σε σχέση με το προκαθορισμένο (Άρθρο 48). Όμως οι εισφορές που συγκεντρώθηκαν από την έναρξη ισχύος του νόμου (περίπου 300εκ. σήμερα) βρίσκονται ακόμη κατατεθειμένες στην Τρά-

01 Σύμφωνα με τον νόμο, οι αναπροσαρμογές γίνονται ανά τριετία. Στην πρώτη εφαρμογή της διάταξης, το 2024, δεν εφαρμόστηκε διότι διαπιστώθηκε ότι το προσδόκιμο της επιβίωσης στα 65 δεν είχε μεταβληθεί κατά την περίοδο αναφοράς. Το Υπουργείο Εργασίας ανακοίνωσε πρόσφατα ότι δεν θα εφαρμόσει τη διάταξη ούτε το 2027 – την επόμενη φορά που προβλέπεται να γίνει εκτίμηση του προσδόκιμου της επιβίωσης στα 65 (βλ. ενότητα 4).

02 Το 2019, 1,2 εκ. ασφαλισμένοι είχαν προσωπική διαφορά, εκ των οποίων 540 χιλ. ασφαλισμένοι κατάφεραν να την εξαλείψουν στην τριετία 2023-25, όταν δόθηκαν ετήσιες αυξήσεις στις συντάξεις, ύψους 13,6% σωρευτικά, για πρώτη φορά ύστερα από 12 χρόνια. Οι υπόλοιποι 670 χιλ., που είχαν προσωπική διαφορά πάνω από 13,6%, θα αρχίσουν να λαμβάνουν ακέρανα την ετήσια αύξηση (βάσει φόρμουλας) από το 2027 και μετά, σύμφωνα με πρόσφατες κυβερνητικές εξαγγελίες.

πεζα της Ελλάδος αντί να δοθούν σε ιδιώτες διαχειριστές κεφαλαίων, δυνατότητα που είχε το ΤΕΚΑ βάσει του νόμου. Στο βαθμό που τα επιτόκια καταθέσεων υπολείπονται του πληθωρισμού, το ΤΕΚΑ ενδέχεται να κατέγραψε αρνητική πραγματική απόδοση των κεφαλαίων σωρευτικά την τετραετία 2022-5. Μετά την δημιουργία του ΤΕΚΑ για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, οι παλαιοί εργαζόμενοι παραμένουν ασφαλισμένοι στο Ενιαίο Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης και Εφάπαξ Εισφορών (ΕΤΕΑΕΠ), που διαχειρίζεται ο ΕΦΚΑ.

Στη συνέχεια ο **N. 5078/2023 («Αναμόρφωση επαγγελματικής ασφάλισης»)** αναμόρφωσε την νομοθεσία της επαγγελματικής ασφάλισης του 2^{ου} πυλώνα, ευθυγραμμίζοντάς την με την Οδηγία (ΕΕ) 2016/2341 και επιτυγχάνοντας, μεταξύ άλλων, την φορολογική εξομοίωση μεταξύ των **Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ)**, που θεσμοθετήθηκαν με τον το **N. 3029/2002 («Νόμο Ρέππα»)** και **Ομαδικών Συνταξιοδοτικών Προγραμμάτων (ΟΣΠ)**, που προσφέρουν οι ασφαλιστικές εταιρίες. Μέχρι τη θέσπιση του Ν. 5078/23, υπήρχε διαφοροποίηση ως προς τη φορολογική μεταχείριση των παροχών μεταξύ ΤΕΑ και ΟΣΠ, καθώς οι καταβαλλόμενες από ΤΕΑ εφάπαξ παροχές ήταν πλήρως αφορολόγητες, ενώ αντίθετα οι παροχές που καταβάλλονταν από ασφαλιστικές επιχειρήσεις φορολογούνταν με κριτήριο το ύψος τους (10% μέχρι €40.000 και 20% άνω των €40.000). Με τον ν. 5078/2023 επήλθε η φορολογική εξίσωση, αλλά ταυτόχρονα παρέμειναν εκτός ρύθμισης θεσμικά θέματα για τα οποία προκύπτει ανάγκη νέας νομοθετικής παρέμβασης εξαιτίας των διαφορετικών προτύπων προστασίας των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων σε κάθε φορέα⁰³. Τα θέματα αυτά αφορούν πρωτίστως στη λειτουργική και εποπτική αναβάθμιση των ΟΣΠ στο επίπεδο των ΤΕΑ προς όφελος της προστασίας των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των ασφαλισμένων μελών, στη συνακόλουθη δυνατότητα φορητότητας των ατομικών αποταμιεύσεων μεταξύ ΤΕΑ και εξομοιωμένων ΟΣΠ σε περιπτώσεις αλλαγής εργοδότη και στη θέσπιση ενιαίων όρων για τη λήψη συνταξιοδοτικών παροχών από ΤΕΑ και ΟΣΠ, στη βάση μιας λελογισμένα ευέλικτης πολιτικής περιορισμένων εξαγορών, π.χ. για την αντιμετώπιση σοβαρής ασθένειας. Μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για την ενίσχυση της αποταμιευτικής κουλτούρας, ιδίως σε μια κοινωνία όπου η συμμετοχή σε σχήματα επαγγελματικής ασφάλισης παραμένει σε χαμηλά επίπεδα ωριμότητας. Ο νέος νόμος θα πρέπει να λάβει υπόψη την μείωση της ελκυστικότητας των αφορολόγητων εισφορών σε ΤΕΑ ή ΟΣΠ που προκαλεί η πρόσφατη ελάφρυνση στη φορολογία εισοδήματος των νέων εργαζόμενων κάτω των 30 ετών που ισχύει από 1/1/26.

Ξέχωρα από τα παραπάνω, θετική συμβολή του Ν. 5078/2023 αποτέλεσε η με-

03 Το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τα ομαδικά ασφαλιστικά συνταξιοδοτικά προγράμματα από ασφαλιστικές επιχειρήσεις διαφοροποιείται σημαντικά από αυτό που διέπει ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης. Επίσης, όσον αφορά τη δημιουργία πολυεργοδοτικών επαγγελματικών ταμείων, ο νόμος προβλέπει τη δημιουργία τους, δίδοντας όμως ελάχιστη εποπτική ευελιξία σε περιπτώσεις προσχώρησης νέων χρηματοδοτούσων επιχειρήσεων ή δημιουργίας νέων προγραμμάτων συνταξιοδοτικών παροχών. Δείτε επίσης Euro2day, “[Θέσεις μάχης πριν τις αλλαγές στην επαγγελματική ασφάλιση](#)”, 12/12/25.

ταφορά της εποπτείας των ΤΕΑ στην Τράπεζα της Ελλάδος και η κατάργηση της περικοπής (30%) της σύνταξης για τους εργαζόμενους συνταξιούχους από 1/1/2024, επιβάλλοντας όμως έναν μη ανταποδοτικό πόρο 10% υπέρ του e-ΕΦΚΑ πάνω στο εισόδημα από την εργασία.

4. Πρόσφατες εξαγγελίες και παραλείψεις της κυβέρνησης για τις συντάξεις

Πρόσφατες εξαγγελίες της κυβέρνησης για στήριξη των συνταξιούχων αυξάνουν την δαπάνη για συντάξεις και υποσκάπτουν ένα συνταξιοδοτικό σύστημα ήδη επιβαρυνόμενο από τις δημογραφικές εξελίξεις:

1. **Απόσβεση προσωπικής διαφοράς:** Ο συμψηφισμός της αύξησης των συντάξεων με την προσωπική διαφορά καταργείται σε βάθος διετίας (2026-7). Το 2026, οι 670 χιλ. συνταξιούχοι με προσωπική διαφορά θα λάβουν το 50% της αύξησης 2,4% που θα λάβουν οι υπόλοιποι, και από το 2027 και μετά όλοι οι συνταξιούχοι με προσωπική διαφορά θα λαμβάνουν ακέραιες τις ετήσιες αυξήσεις (100%). Το εκτιμώμενο κόστος από την απόσβεση της προσωπικής διαφοράς υπολογίζεται να αυξηθεί βαθμιαία από €210 εκ. το 2027 σε €323 εκ. το 2028 και €429 εκ. το 2029⁰⁴. Αυτή η πρωτοβουλία πλήττει την ενδογενεακή δικαιοσύνη, περιορίζοντας τον διαθέσιμο χώρο για μεταρρυθμίσεις που αφορούν τους νεότερους ασφαλισμένους και επιβραβεύοντας τους ευνοημένους συνταξιούχους με μεγάλη «προσωπική διαφορά», την οποία δεν μπόρεσαν να αποσβέσουν πλήρως συμψηφίζοντας την με τις σωρευτικές αυξήσεις 13,6% που δόθηκαν στους υπόλοιπους συνταξιούχους την περίοδο 2022-5.
2. **Κοινωνική ενίσχυση:** 1,4 εκ. συνταξιούχοι άνω των 65 ετών και με εισόδημα έως 14.000 (άγαμοι) ή 26.000 (έγγαμοι) θα λαμβάνουν κάθε Νοέμβριο επίδομα €250, αφορολόγητο και μόνιμο, με ετήσιο κόστος €360 εκ., στο διηνεκές, με ισχύ από το 2025.

Επί πλέον, παραλείψεις της κυβέρνησης επιβαρύνουν το σύστημα περαιτέρω:

1. **Κατάχρηση δικαιώματος εθνικής σύνταξης:** Η είσπραξη διπλής εθνικής σύνταξης στις περιπτώσεις [συντάξεων χηρείας](#), επιβαρύνει τον προϋπολογισμό με περισσότερα από 100εκ. ευρώ ετησίως. Αυτό συμβαίνει επειδή ο Ν. 4387/2016 («Νόμος Κατρούγκαλου»), που προβλέπει ότι κάθε πολίτης δικαιούται μία εθνική σύνταξη που χρηματοδοτείται από τον προϋπολογισμό, παρερμηνεύτηκε στις εγκυκλίους που ακολούθησαν, επιτρέποντας την είσπραξη διπλής εθνικής σύνταξης. Αυτή η πρακτική ευνοεί ορισμένες κατηγορίες συνταξιούχων χωρίς σαφή τεκμηρίωση ανάγκης, και χωρίς εισοδηματικά/περιουσιακά κριτήρια.

⁰⁴ Πηγή: [Πολυετής Δημοσιονομικός Προγραμματισμός 2026-2029](#), Νοέμβριος 2025.

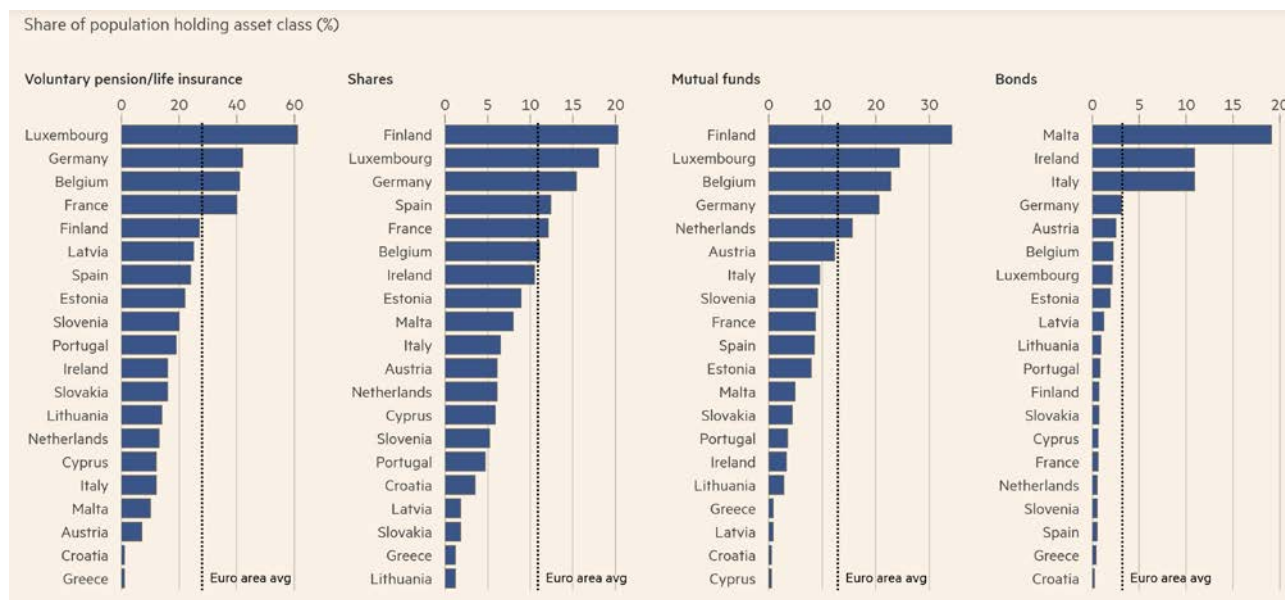
2. Επιδότηση συντάξεων ΔΕΗ από τους φορολογούμενους: 30 χρόνια μετά την ψήφιση του Ν. 2773/1999, που αφορά την μετοχοποίηση της ΔΕΗ και την επιδότηση του συνταξιοδοτικού της ταμείου από τον κρατικό προϋπολογισμό (άρθρο 34), οι φορολογούμενοι συνεχίζουν να επιβαρύνονται με επιδοτήσεις €579 εκ. το χρόνο στους συνταξιούχους της ΔΕΗ, σύμφωνα με το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πρόγραμμα 2026-29 (Νοέμβριος 2025). Το γεγονός ότι το πολιτικό σύστημα δεν έχει καταφέρει να καταργήσει σταδιακά την προνομιακή μεταχείριση κάποιων κατηγοριών ασφαλισμένων είναι ενδεικτικό της πελατειακής νοοτροπίας που συνεχίζει να επιβαρύνει το πολύπαθο συνταξιοδοτικό σύστημα.
3. Σύνδεση των ορίων ηλικίας με το προσδόκιμο ζωής: Εφαρμόζεται σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη ως ένα από τα μέτρα για τη βιωσιμότητα των ασφαλιστικών συστημάτων. Στην Ελλάδα το μέτρο αυτό ψηφίστηκε το 2016 με τον Νόμο Κατρούγκαλου και θα ξεκινούσε να εφαρμόζεται το 2024. Το 2024 πήρε αναβολή για το 2027, και τώρα το υπουργείο Εργασίας ανακοίνωσε ότι το 2026 δεν θα εξεταστεί η σύνδεση των ορίων ηλικίας με το προσδόκιμο ζωής ώστε να αποφασιστεί αν χρειάζεται να αυξηθούν οι ηλικίες συνταξιοδότησης από 1/1/2027. Το μέτρο μετατίθεται επομένως για το 2030. Ωστόσο, η τελευταία έκθεση της ΕΕ “Ageing Report 2024” προβλέπει αύξηση του προσδόκιμου ζωής κατά περίπου 1,5 έτος έως το 2030 για την Ελλάδα, υποδεικνύοντας αύξηση του γενικού ορίου ηλικίας συνταξιοδότησης το 2030 κατά 1,5 έτος στα 68,5 έτη από 67 σήμερα, και για την πρόωρη συνταξιοδότηση στα 63,5 έτη από 62 σήμερα. Η πρόσφατη έκθεση ΟΟΣΑ (2025) κατατάσσει ήδη την Ελλάδα μεταξύ των πιο «γερασμένων» χωρών-μελών του οργανισμού, με την αναλογία ατόμων άνω των 65 ετών προς τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας να αυξάνεται ταχύτατα έως το 2050.
4. Επιδόματα: Οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης που μετέπειτα εντάχθηκαν στον ΕΦΚΑ διατηρούν διαφορετικό ύψος επιδομάτων (γάμου, κηδείας, κλπ.), με αποτέλεσμα κάποια ταμεία να προσφέρουν ιδιαίτερα γενναιόδωρα επιδόματα σε σχέση με τα υπόλοιπα και να μην υπάρχει ενιαίος τρόπος υπολογισμού των επιδομάτων στον ΕΦΚΑ. Η θέσπιση ενιαίων κανόνων για όλους τους ασφαλισμένους με τρόπο που δεν αυξάνει τις δαπάνες συνεπάγεται μείωση των πιο γενναιόδωρων επιδομάτων, με το συνεπαγόμενο πολιτικό κόστος.

5 . Συνταξιοδοτική αποταμίευση στην Ελλάδα

Η Ελλάδα βρίσκεται στην χαμηλότερη θέση της κατάταξης ως προς το ύψος της συνταξιοδοτικής αποταμίευσης, που υστερεί σε όλη την ΕΕ σε σχέση με τις Αγγλοσαξονικές χώρες (ΗΠΑ, Ην. Βασίλειο, Καναδάς, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία. Γενικότε-

ρα η Ελλάδα υστερεί ως προς το ποσοστό του πληθυσμού που αποταμιεύει μέσω των κεφαλαιαγορών, αγοράζοντας μετοχές, αμοιβαία κεφάλαια και ομόλογα (Διάγραμμα 4). Οι σχετικά χαμηλές αποταμιεύσεις των νοικοκυριών διοχετεύονται κατά κύριο λόγο σε επενδύσεις σε ακίνητα.

Διάγραμμα 4. Ποσοστό του πληθυσμού που διακρατεί κινητές αξίες, ανά κατηγορία

Πηγή: Financial Times, “[Brussels wants Europe’s savers to put more money into the stock market](#)”, 30/9/25.

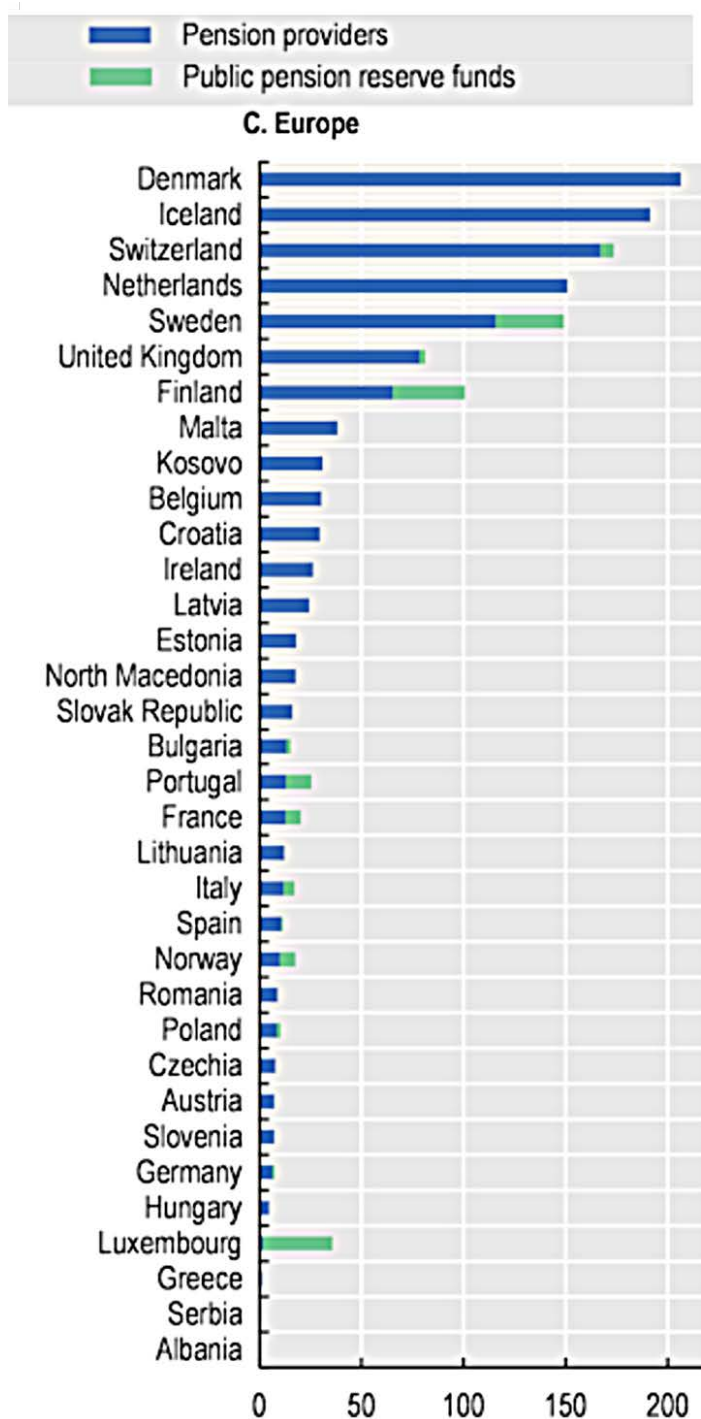
Η συνταξιοδοτική αποταμίευση των Ελληνικών νοικοκυριών ανέρχεται συνολικά σε €15,4 δις (6,1% ΑΕΠ) το 2025, εκ των οποίων €2,8 δις (1,1% ΑΕΠ) επαγγελματικά ταμεία, €2,3 δις (0,9% ΑΕΠ) ομαδικά ασφαλιστικά συμβόλαια και €10,3 δις (4,1% ΑΕΠ) ατομικά ασφαλιστικά συμβόλαια του 3ου πυλώνα (Πίνακας 1). Στις χώρες με ανεπτυγμένα συνταξιοδοτικά συστήματα το αντίστοιχο ποσοστό ξεπερνάει το 100% του ΑΕΠ (Πίνακας 2). Στις χώρες του ΟΟΣΑ η συνταξιοδοτική αποταμίευση ανέρχεται σε 69,8 τρις δολάρια, εκ των οποίων τα 63,1 τρις διαχειρίζονται συνταξιοδοτικά ταμεία, ενώ μόλις 6,7 τρις (9,6% του συνόλου) βρίσκονται σε δημόσια αποθεματικά ταμεία συντάξεων (Public Pension Reserve Funds).

**Πίνακας 1. Επαγγελματικά Ταμεία & Ασφαλιστικά Προγράμματα 2ου & 3ου
Πυλώνα, 2025**

	Αποθεματικά	
	(εκατ. ευρώ)	(% ΑΕΠ)
Επαγγελματικά Ταμεία	2,8	1.1%
Υποχρεωτικής ασφάλισης (ΤΥΕΑ)	2,3	0.9%
Προαιρετικής ασφάλισης (ΤΕΑ)	0,5	0.2%
Ομαδικά Ασφαλιστικά Συμβόλαια	2,3	0.9%
Ατομικά Ασφαλιστικά Συμβόλαια	10,3	4.1%

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος ([εδώ](#) και [εδώ](#)), Ελληνική Ένωση Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΕΛΕΤΕΑ) και Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδος (ΕΑΕΕ, [Υπό διαχείριση κεφάλαια ατομικών και ομαδικών συμβολαίων Ζωής έτους 2025](#)).

Πίνακας 2. Συνταξιοδοτική αποταμίευση ανά χώρα, 2024

Πηγή: OECD (2025a), “Pensions at a Glance 2025: OECD and G20 Indicators”, OECD Publishing, Paris

Τα **Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΕΑ)** στην Ελλάδα δημιουργήθηκαν με τον Ν. 3029/2002 (Νόμος Ρέππα) και λειτούργησαν για πρώτη φορά ως νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου από το 2004. Συστήθηκαν είτε από επαγγελματικούς

κλάδους είτε από μεμονωμένες επιχειρήσεις με σκοπό την χορήγηση πρόσθετων συνταξιοδοτικών παροχών στους ασφαλισμένους με βάση την αρχή της κεφαλαιοποίησης. Σήμερα λειτουργούν 29 ταμεία προαιρετικής ασφάλισης, τα περισσότερα από τα οποία ιδρύθηκαν μετά τις αλληπάλληλες περικοπές των συντάξεων του κρατικού συστήματος στη διάρκεια της κρίσης χρέους 2010-8⁰⁵. Την περασμένη δεκαετία (2015-24) κατέγραψαν αποδόσεις ύψους 4,2%, σημαντικά ανώτερες από τον μέσο ετήσιο πληθωρισμό της περιόδου (1,8%). Η ίδρυση της **Ελληνικής Ένωσης Ταμείων Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΕΛΕΤΕΑ)** το 2018, και η ανάληψη της εποπτείας των ΤΕΑ από την Τράπεζα της Ελλάδος από 1/1/2025 βάσει του Ν. 5078/2023, υπήρξαν ορόσημα στην εξέλιξη του θεσμού. Το 2013 ιδρύθηκαν τέσσερα ταμεία υποχρεωτικής ασφάλισης (**ΤΥΑΑ**) από επαγγελματικούς κλάδους, τα οποία διαχειρίζονται το μεγαλύτερο τμήμα του ενεργητικού των επαγγελματικών ταμείων. Τα ΤΥΑΑ εποπτεύονται από το Υπουργείο Εργασίας, το οποίο δεν δημοσιεύει αποδόσεις. Συνολικά, τα 33 Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (ΤΑΑ και ΤΥΑΑ) είχαν περίπου 212 χιλιάδες ασφαλισμένους, λιγότερο από 5% του συνόλου των εργαζομένων. Το 2024 οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις⁰⁶ στην Ελλάδα είχαν σε ισχύ 1.805.863 ατομικά ασφαλιστήρια συμβόλαια (με 2,2 εκατ. ασφαλισμένους) και 10.281 ομαδικά ασφαλιστήρια συμβόλαια (με 2,7 εκατ. ασφαλισμένους).

6. Πρόσφατες εκθέσεις για το ασφαλιστικό

Ελεγκτικό Συνέδριο (2025): Στην ετήσια έκθεσή του για τα πεπραγμένα του 2024 στα δημόσια οικονομικά, το Ελεγκτικό Συνέδριο επισημαίνει την ανάγκη διασφάλισης της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς η εξάρτησή του κατά 95% από τον πρώτο πυλώνα (κρατικό διανεμητικό σύστημα) ενέχει κινδύνους για τη βιωσιμότητά του λόγω της γήρανσης του πληθυσμού. Για να μετριαστούν οι κίνδυνοι, το Ελεγκτικό Συνέδριο συστήνει την περαιτέρω ενίσχυση των επαγγελματικών ταμείων και της ιδιωτικής ασφάλισης ως δύο συμπληρωματικών πυλώνων του ασφαλιστικού που θα μπορούσαν να απορροφήσουν εν μέρει τις μελλοντικές πιέσεις που θα δεχθεί το δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα. Η έκθεση αναφέρει ότι η μέση ηλικία συνταξιοδότησης λόγω γήρατος παρέμεινε σταθερή λίγο πάνω από τα 64 έτη την τριετία 2022-4, σύμφωνα με τα στοιχεία που υπέβαλε το υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Έκθεση ΟΟΣΑ (2025): Αυτή η ενδέκατη έκδοση του «Pensions at a Glance» παρέχει μια σειρά δεικτών για τη σύγκριση των συνταξιοδοτικών πολιτικών και των αποτελεσμάτων τους στις χώρες του ΟΟΣΑ. Ένα ειδικό κεφάλαιο (Κεφάλαιο 1) παρέχει μια ανασκόπηση του ρυθμού της γήρανσης του πληθυσμού και των πρόσφα-

⁰⁵ Νούνης (2024).

⁰⁶ Πηγή: ΕΑΕΕ – [Στατιστικά Στοιχεία Ασφαλίσεων Ζωής: σύνολο έτους 2024](#)

των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων. Οι προβλέψεις για την Ελλάδα είναι ανησυχητικές: Ο λόγος των ηλικιωμένων (άνω των 65) προς τα άτομα παραγωγικής ηλικίας αυξήθηκε κατά περίπου 15 μονάδες την τριακονταετία 1994-24 (από 25,5% σε 41,6%), και προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω κατά 30 μονάδες (από 41,6% σε 70,7%) την επόμενη τριακονταετία 2024-54. Η δημογραφική επιδείνωση της Ελλάδας είναι πολύ πιο έντονη από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, καθώς ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας προβλέπεται να μειωθεί τα επόμενα 40 χρόνια κατά πάνω από 30% στην Ελλάδα, σε σχέση με 13% στις 38 χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ.

Παρά τις ανησυχητικές αυτές τάσεις, ο ΟΟΣΑ επισημαίνει ότι η ηλικία συνταξιοδότησης με πλήρη σύνταξη στην Ελλάδα, στα 62 χρόνια, είναι από τις χαμηλότερες στον κόσμο. Παρά την βαθμιαία κατάργηση της περικοπής της σύνταξης για τους εργαζόμενους συνταξιούχους από το 2020 και μετά, μόνο το 10% των συνταξιούχων εργάζεται στην Ελλάδα. Η περιορισμένη συμμετοχή των συνταξιούχων στην αγορά εργασίας σε σύγκριση με τα διεθνή δεδομένα συνυπάρχει με 18,8% ανεργία των νέων κάτω από 25 έτη, έναντι 14,4% στην Ευρωζώνη. Αντίστοιχα, η ανεργία στις γυναίκες ανέρχεται στο 10,9% έναντι 6,5% στην Ευρωζώνη. Ο ΟΟΣΑ επίσης σημειώνει ότι η συμπληρωματική εισφορά 10% επί των αποδοχών των εργαζόμενων συνταξιούχων δεν οδηγεί σε υψηλότερη σύνταξη⁰⁷. Η έκθεση συστήνει αξιοποίηση αυτών των δεξαμενών ανθρώπινου δυναμικού δεδομένων των δυσμενών δημογραφικών προβολών. Επίσης επισημαίνει ότι στην Ελλάδα τα περιουσιακά στοιχεία που προορίζονται για την παροχή των συντάξεων βρίσκονται κάτω από το 5% ως ποσοστό του ΑΕΠ, όταν σε χώρες όπως η Δανία, η Ολλανδία, το Ην. Βασίλειο και ο Καναδάς υπερβαίνουν το 100% του ΑΕΠ.

Αυτές οι επισημάνσεις καθίστανται πιο επίκαιρες εν όψει της ολοκλήρωσης της επενδυτικής ώθησης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), που λήγει το 2026. Όπως αναγνωρίζει το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα 2026-29, οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας προβλέπεται να καμφθούν την επόμενη τετραετία, μειώνοντας τις δυνατότητες κρατικής χρηματοδότησης και καθιστώντας πιο επείγουσα την μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού. Μακροπρόθεσμα, οι δυσμενείς δημογραφικές προβολές περιορίζουν σημαντικά την αναπτυξιακή δυναμική και τις δημοσιονομικές δυνατότητες της χώρας. Το ζητούμενο επομένως είναι η μείωση των μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό στον ΕΦΚΑ χωρίς να θιγούν οι συντάξεις. Το μόνο μέσο για να τετραγωνιστεί ο κύκλος είναι η ανάπτυξη κεφαλαιοποιητικού πυλώνα στο συνταξιοδοτικό σύστημα. Μετά από μια πτώση το 2022 λόγω υψηλού πληθωρισμού, τα παγκόσμια συνταξιοδοτικά περιουσιακά στοιχεία αυξήθηκαν το 2023 και συνέχισαν να αυξάνονται το 2024. Στις χώρες του ΟΟΣΑ η μέση αύξηση ήταν 7,1% το 2024, φθάνοντας στο ρεκόρ των

07 Οι εισφορές που καταβάλλει ο εργαζόμενος συνταξιούχος αυξάνουν οριακά την σύνταξη του, ενώ η εισφορά 10% στον ΕΦΚΑ είναι μη ανταποδοτική.

69,8 τρις δολαρίων ΗΠΑ. Η Ελλάδα είχε σχεδόν μηδενική συμμετοχή σε αυτό το σύνολο⁰⁸.

7. Η Ευρωπαϊκή διάσταση

Σε συνέχεια της πρωτοβουλίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ενοποίηση των Ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών που ξεκίνησε το 2015, και των εκθέσεων Ντράγκι και Λέττα, η ΕΕ έχει χαράξει μία στρατηγική για την Ένωση Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων (SIU). Στα πλαίσια αυτής της στρατηγικής, στις 20/11/2025 η ΕΕ ενέκρινε δέσμη μέτρων για την ενίσχυση των συμπληρωματικών, κεφαλαιοποιητικών συντάξεων με στόχο να δώσει στα νοικοκυριά περισσότερες ευκαιρίες να εξασφαλίσουν επαρκές εισόδημα κατά τη συνταξιοδότηση, βελτιώνοντας την πρόσβασή τους σε καλύτερες και αποδοτικότερες συμπληρωματικές συντάξεις. Τα μέτρα στοχεύουν στην αύξηση της συνταξιοδοτικής αποταμίευσης μέσω των κεφαλαιαγορών, που είναι το ζητούμενο του 2^{ου} και του 3^{ου} πυλώνα, προσφέροντας ταυτόχρονα νέες πηγές χρηματοδότησης στις επιχειρήσεις και τονώνοντας παράλληλα την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, η ΕΕ προειδοποιεί ότι οι κίνδυνοι ανεπάρκειας των συντάξεων θέτουν πολιτικές και δημοσιονομικές προκλήσεις για τα κράτη μέλη, και στοχεύει να αναπτύξει ένα σύστημα (scorecard) για τη μέτρηση της προόδου των κρατών μελών όσον αφορά την επάρκεια και τη βιωσιμότητα των συντάξεων. Συστήνει στα κράτη-μέλη να λάβουν μέτρα για τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση, να αναπτύξουν συστήματα παρακολούθησης των συντάξεων για τα φυσικά πρόσωπα, και να στηρίξουν την εισαγωγή συστημάτων αυτόματης ένταξης σε ταμεία του 2^{ου} πυλώνα (auto-enrollment, με opt-out) για τη διασφάλιση της επάρκειας της συνταξιοδοτικής κάλυψης. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι ένα ποσοστό των εισφορών των ασφαλισμένων θα διοχετεύεται υποχρεωτικά σε ταμεία του 2^{ου} πυλώνα αντί για το κρατικό διανεμητικό σύστημα του 1^{ου} πυλώνα, ο οποίος περιλαμβάνει τις κρατικές επικουρικές συντάξεις που διαχειρίζονται ο e-ΕΦΚΑ και το ΤΕΚΑ. Ήδη η κυβέρνηση έχει μειώσει τις ασφαλιστικές εισφορές κατά 5 μονάδες την περίοδο 2019-25, μειώνοντας την «σφήνα» μεταξύ του μισθολογικού κόστους που πληρώνει ο εργοδότης και του καθαρού μισθού που εισπράττει ο εργαζόμενος (tax wedge), χωρίς μεγάλη απώλεια στα έσοδα από εισφορές χάρη στην ανάπτυξη της οικονομίας και τη μείωση της ανεργίας.

Όσον αφορά την αύξηση της διαφάνειας, η ΕΕ συστήνει την ανάπτυξη Εθνικού Συστήματος Παρακολούθησης των Συντάξεων (Pension Tracking System, PTS), ένα ψηφιακό εργαλείο που παρέχει σε κάθε πολίτη ενοποιημένη εικόνα των θεμελιωμένων δικαιωμάτων σε όλους τους πυλώνες και, ιδανικά, των προβλεπόμενων

08 OECD (2025b), «[Pension Markets in Focus 2025](#)».

συνταξιοδοτικών παροχών από όλες τις πηγές. Ένα τέτοιο σύστημα θα επιτρέψει στους πολίτες να αξιολογούν καλύτερα τη μελλοντική επάρκεια του συνταξιοδοτικού τους εισοδήματος και να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις.

Η υιοθέτηση των συστάσεων ΕΕ από την χώρα μας, λαμβάνοντας υπόψη την πενιχρή βάση εκκίνησης, προϋποθέτει κατ' ελάχιστον επίλυση των ζητημάτων που παραμένουν σε εκκρεμότητα μετά την αναμόρφωση της επαγγελματικής ασφάλισης του 2^{ου} πυλώνα του Ν. 5078/2023. Υπάρχει τεράστια δυνατότητα ενίσχυσης του 2^{ου} και του 3^{ου} πυλώνα ασφάλισης, δεδομένου του πενιχρού αποτυπώματος του κεφαλαιοποιητικού συστήματος στον ασφαλιστικό της χάρτη της Ελλάδας.

8. Οι χαμένες ευκαιρίες

Στην Ελλάδα το πολιτικό κόστος λειτουργεί σαν ανάχωμα σε κάθε αναδιαρθρωτική πρωτοβουλία. Έχουμε την τάση να ξανασυζητάμε τα ίδια θέματα ενώ ο κόσμος γύρω μας αλλάζει δραματικά και οι ευκαιρίες χάνονται.

- Ο μνημονιακός **Ν. 4472/2017**, που προέβλεπε μείωση συντάξεων με «προσωπική διαφορά» έως 18% από 1/1/19, καταργήθηκε την παραμονή της εφαρμογής του το 2018, με τη σύμφωνη γνώμη της αντιπολίτευσης.
- **Οι προτάσεις Νεκτάριου/Τήνιου (2018)** για πλήρη μετάβαση σε κεφαλαιοποιητικό σύστημα επικουρικών συντάξεων δεν εισακούστηκαν. Επελέγη η μετάβαση σε κεφαλαιοποιητικό σύστημα μόνο για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας από 1/1/22 (ΤΕΚΑ).
- **ΤΕΚΑ** – Δεν εισακούστηκαν εισηγήσεις για να ιδρυθεί ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (ΝΠΙΔ). Ως ΝΠΔΔ, το ΤΕΚΑ θα λειτουργήσει ως αργοκίνητη δημόσια υπηρεσία, με την τελική επιλογή διοίκησης να γίνεται από τον υπουργό Εργασίας, αφού πρώτα οι υποψήφιοι περάσουν από ΑΣΕΠ, Τράπεζα Ελλάδος, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κ.α. Χωρίς την απαραίτητη διοικητική ανεξαρτησία, και την δυνατότητα των ασφαλισμένων να μεταφέρουν τα αποθεματικά τους σε άλλο διαχειριστή, οι αποφάσεις του ΤΕΚΑ μπορεί να γίνουν αντικείμενο κομματικών αμφισβητήσεων, υποσκάπτοντας την εμπιστοσύνη των ασφαλισμένων.

9. Προτάσεις πολιτικής

Μία δεκαετία μετά τον Νόμο Κατρούγκαλου, είναι εμφανής η μεταρρυθμιστική κόπωση στο συνταξιοδοτικό σύστημα. Σημαντικές μνημονιακές μεταρρυθμίσεις έχουν ανατραπεί παρά τις έντονα αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις. Διατηρώντας την σημερινή δομή του συστήματος με οριακές αλλαγές στις παραμέτρους (όρια

ηλικίας, ποσοστά αναπλήρωσης), το σύστημα οδεύει νομοτελειακά σε όλο και χαμηλότερες συντάξεις προκειμένου να παραμείνει βιώσιμο. Χρειάζονται ρηξικέλευθες μεταρρυθμίσεις στην δομή του συστήματος, με τα επαγγελματικά και ατομικά συνταξιοδοτικά συστήματα (2^{ος} και 3^{ος} πυλώνας) να διαδραματίζουν αυξανόμενο ρόλο στη συμπλήρωση του δημόσιου συστήματος, για να διασφαλιστεί τόσο η βιωσιμότητα του κρατικού διανεμητικού συστήματος όσο και η επάρκεια του εισοδήματος των συνταξιούχων.

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία οποιασδήποτε ασφαλιστικής μεταρρύθμισης είναι η υιοθέτηση μιας διαγενεακής προσέγγισης, βασισμένη σε μία κουλτούρα διακυβέρνησης όπου τα δεδομένα, η αξιολόγηση και η λογοδοσία έχουν κεντρικό ρόλο. Χωρίς αξιόπιστα δεδομένα και σταθερούς μηχανισμούς παρακολούθησης, οι στρατηγικές καταλήγουν σε αποσπασματικές επιλογές.

Στο πρόσφατο παρελθόν διατυπώθηκαν δύο εναλλακτικές ρηξικέλευθες, ολοκληρωμένες προτάσεις μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού συστήματος:

- (1) **Πρόταση Στ. Μάνου (2012)⁰⁹**: Στην τελική του μορφή (steady state), μετά από 12ετή μεταβατική περίοδο, το ασφαλιστικό σύστημα θα αποτελείται από δύο πυλώνες, την Εθνική Σύνταξη που καλύπτεται εξ ολοκλήρου από τον προϋπολογισμό, και την Προσωπική Σύνταξη που προκύπτει από εθελοντικές εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών σε ιδιωτικό κεφαλαιοποιητικό ταμείο, με φορολογικά κίνητρα, στα πρότυπα του 401K των ΗΠΑ (φορολογούνται οι παροχές, όχι οι εισφορές). Η εθνική σύνταξη προτάθηκε να είναι 700 ευρώ για όλους τους πολίτες άνω των 67, ανεξαρτήτως εισφορών. Το ποσό αυτό καθορίστηκε «κλειδώνοντας» την κρατική δαπάνη στο 9% του ΑΕΠ και διαιρώντας το ποσό που προκύπτει με τον αριθμό των πολιτών 67 ετών και άνω. Η εθνική σύνταξη θα αναπροσαρμόζεται ετησίως διατηρώντας την κρατική δαπάνη σταθερή, π.χ. αν το ΑΕΠ αυξηθεί κατά 3% και ο αριθμός των πολιτών 67 και άνω κατά 1%, τότε η εθνική σύνταξη θα αυξηθεί κατά 2%.

Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό του συστήματος είναι ότι κατά την πλήρη εφαρμογή του, όλες οι ασφαλιστικές εισφορές, εργοδότη και εργαζομένου, καταργούνται ολοσχερώς. Στην μεταβατική περίοδο θα πρέπει να καλυφθεί το χρηματοδοτικό κενό που πηγάζει (α) από τους άνω των 67 που εισπράττουν συντάξεις άνω των 700 ευρώ, και (β) από συνταξιούχους 55-67 ετών που δεν θα εισπράττουν σύνταξη στην τελική μορφή του νέου συστήματος. Στο τέλος της δωδεκαετούς περιόδου θα δικαιούνται Εθνική Σύνταξη και οι σημερινοί 55ρηδες και θα έχει ολοκληρωθεί η μετάβαση στο νέο σύστημα, με συνολικό κόστος που τότε είχε υπολογιστεί στα €14.3 δις (8% του ΑΕΠ). Μία ρηξικέλευθη μεταρρύθμιση, η οποία με ορίζοντα δωδεκαετίας θα δημιουργούσε ένα απλό,

⁰⁹ Σκάι «[Στ. Μάνος: 700 ευρώ σύνταξη για όλους | ΣΚΑΪ](#)» 29/5/12, Ξαφά και Τήνιος (2014).

δίκαιο και βιώσιμο ασφαλιστικό σύστημα που καταργεί πλήρως τις υποχρεωτικές εισφορές, μειώνει κατακόρυφα το διοικητικό κόστος, και μηδενίζει το κόστος συμμόρφωσης για τις επιχειρήσεις.

- (2) **Πρόταση Μ. Νεκτάριου και Π. Τήνιου (2018)¹⁰: Κύριες συντάξεις:** νέο σύστημα νοητής κεφαλαιοποίησης προκαθορισμένων εισφορών, με συντάξεις πλήρως αναλογικές, με ταυτόχρονη μείωση υποχρεωτικών ασφαλιστικών εισφορών κατά 30% και ποσοστό αναπλήρωσης στο 30% (σύνολο εργατικού βίου). **Επικουρικές συντάξεις:** ένταξη όλων των ασφαλισμένων (παλαιών και νέων) σε κεφαλαιοποιητικό επικουρικό σύστημα με εισφορές 6% (συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων υπαλλήλων, αυτοαπασχολούμενων και αγροτών), Συνολικό ποσοστό αναπλήρωσης από το κρατικό σύστημα 55%-60%. Η μείωση εισφορών για κύριες συντάξεις δημιουργεί την δυνατότητα πρόσθετης αποταμίευσης των εργαζομένων σε προαιρετικά ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης ή ατομικά ασφαλιστικά συμβόλαια για εξασφάλιση υψηλότερου ποσοστού αναπλήρωσης.

Οι δύο αυτές προτάσεις θα μπορούσαν να είχαν οδηγήσει στην επίλυση του συνταξιοδοτικού προβλήματος αλλά δεν εισακούστηκαν.

10. Η Πρόταση του ΙΔΟΜ

Η πρόταση του ΙΔΟΜ βασίζεται στο βιβλίο του Γεωργίου Κ. Μπήτρου «Συνταξιοδοτικό: Το Πρόβλημα και η Λύση» (2024) και αφορά στη σταδιακή μετάβαση προς ένα βιώσιμο συνταξιοδοτικό πρότυπο, βασιζόμενο κατά τη φάση της ωρίμανσής του τη δεκαετία 2050-2060 σε δόκιμο συνδυασμό δύο πυλώνων, ενός δημόσιου προνοιακού και ενός κεφαλαιοποιητικού.

Η πρόταση προβλέπει να συνεχίσουν να καλύπτονται από το δημόσιο οι σημερινοί ασφαλισμένοι από 45 ετών και άνω. Οι κάτω των 45 ετών ασφαλισμένοι να πάρουν πίσω έντοκα τις εισφορές που έχουν καταβάλει για κύρια και επικουρική ασφάλιση και να αναζητήσουν κάλυψη από τους κεφαλαιοποιητικούς πυλώνες (2^ο και 3^ο), υπό δημόσια ή ιδιωτική ανταγωνιστική διαχείριση. Τόσο οι κάτω των 45 ετών ασφαλισμένοι, όσο και οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, είτε είναι μισθωτοί είτε αυτοαπασχολούμενοι, σύμφωνα και με σχετική σύσταση της ΕΕ, θα εγγράφονται αυτόματα είτε σε Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης είτε σε Ομαδικά Συνταξιοδοτικά Προγράμματα του 2^{ου} πυλώνα. Θα έχουν όμως, μετά πάροδο δύο ετών, το δικαίωμα μεταφοράς και διαχείρισης των ασφαλιστικών αποθεματικών τους σε όποιο ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα της δικής τους επιλογής (και όχι του εργοδότη τους ή του επαγγελματικού φορέα στον οποίο ανήκουν), στον 2^ο και στον

¹⁰ Νεκτάριος κ.α. (2018), Τήνιος (2018).

3^ο πυλώνα (auto-enrollment με opt-out), κάτω από συνθήκες πλήρους διαχειριστικής ασφάλειας και διαφάνειας. Η αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος που προτείνουμε προϋποθέτει στοιχειώδη οικονομική παιδεία και άσκηση ατομικής ευθύνης των ασφαλισμένων ώστε να επιλέγουν τους διαχειριστές που εξασφαλίζουν τις μέγιστες αποδόσεις για κάθε δεδομένο επίπεδο ρίσκου του χαρτοφυλακίου τους. Το ύψος των υποχρεωτικών εισφορών των ασφαλισμένων κάτω των 45 ετών θα πρέπει να οριστεί ύστερα από διαπραγμάτευση με τους κοινωνικούς εταίρους, με αφετηρία τις εισφορές 26% που ισχύουν σήμερα, και διαχωρίζονται σε 20% για κύρια σύνταξη και 6% για επικουρική. Αυτός ο διαχωρισμός θα παύσει να ισχύει στο σύστημα που προτείνουμε, καθώς οι νέοι ασφαλισμένοι θα εισπράττουν μία και μοναδική ανταποδοτική σύνταξη, πέρα από την εθνική σύνταξη που θα συνεχίσει να υπάρχει ως έχει, δηλ. με αμιγώς κρατική χρηματοδότηση, χωρίς υποχρέωση καταβολής εισφορών.

Αν αυτό συμβεί άμεσα, οι εισφορές στο κρατικό διανεμητικό σύστημα θα έχουν μηδενιστεί το 2050. Όταν δε οι εργαζόμενοι άνω των 45 ετών σήμερα συνταξιοδοτηθούν, θα λειτουργούν παράλληλα : πρώτον, το δημόσιο προνοιακό σύστημα, χρηματοδοτούμενο αποκλειστικά από τον δημόσιο προϋπολογισμό, και δεύτερον, το κεφαλαιοποιητικό σύστημα με βάση τις υποχρεωτικές και προαιρετικές συνταξιοδοτικές εισφορές των εργαζομένων. Αν εφαρμοστεί πλήρως το προτεινόμενο σύστημα , το κόστος για το Δημόσιο με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία θα έχει μειωθεί από 14% σε περίπου 8% του ΑΕΠ. Η μεταρρύθμιση συνεπάγεται για το δημόσιο επιπλέον δαπάνη περίπου €5 δις στον πρώτο χρόνο εφαρμογής της και €36 δις σωρευτικά – κόστος που είναι ενδεχομένως υπερεκτιμημένο.

Διευκρινίζεται ότι στην ουσία κατά τη μεταβατική περίοδο το προτεινόμενο σύστημα αποτελείται από τρεις πυλώνες. Ο πρώτος πυλώνας θα εξακολουθήσει να βασίζεται σε δημόσια δαπάνη και διαχείριση με βάση τις εισφορές των εργαζομένων άνω των 45 ετών και συμπληρωματική δημόσια δαπάνη από τον προϋπολογισμό. Όταν η μεταρρύθμιση ωριμάσει στα μέσα της δεκαετίας του 2050, ο πρώτος πυλώνας θα καλύπτει μόνο την εθνική σύνταξη και τις όποιες προνοιακές συντάξεις θα χορηγεί η πολιτεία με δαπάνη μέχρι 8% του ΑΕΠ. Ο δεύτερος πυλώνας θα αποτελείται κυρίως από ιδιωτικούς φορείς (ΤΕΑ και ασφαλιστικές επιχειρήσεις), αλλά και από δημόσιους, όπως είναι το ΤΕΚΑ, με βάση υποχρεωτικές και προαιρετικές ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων. Τέλος, ο τρίτος πυλώνας θα βασίζεται αποκλειστικά σε προαιρετική αποταμίευση και ιδιωτική διαχείριση προς τον σκοπό συμπλήρωσης του εισοδήματος των σημερινών εργαζομένων όταν συνταξιοδοτηθούν.

Η μεταρρύθμιση που προτείνουμε μπορεί να διαχωρισθεί σε δύο φάσεις: η Α' φάση υπολογίζεται ότι θα διαρκέσει από την έναρξή της για μία εικοσιπενταετία περίπου, στο τέλος της οποίας οι εισφορές των εργαζομένων που θα παραμείνουν

στον πρώτο πυλώνα θα έχουν μηδενισθεί. Τα έσοδα του πρώτου πυλώνα θα υποστούν κατά τα πρώτο έτος μια απότομη μείωση ως ποσοστό του ΑΕΠ και στη συνέχεια μία βραδύτερη προοδευτική μείωση μέχρι το τέλος της 25ετίας, ανάλογα με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας, τις μεταβολές του ΑΕΠ και τις δημογραφικές εξελίξεις. Η Β' φάση θα διαρκέσει για μία ακόμη δεκαετία, στο τέλος της οποίας η δημόσια πλέον συνταξιοδοτική δαπάνη υπολογίζεται ότι θα έχει σταθεροποιηθεί σε 8% του ΑΕΠ (από περίπου 14% σήμερα). Στη συνέχεια, η δυναμική της προτεινόμενης μεταρρύθμισης μπορεί να οδηγήσει σε περαιτέρω μείωση της δημόσιας συνταξιοδοτικής δαπάνης σε ποσοστό 4% του ΑΕΠ, όπως συμβαίνει σήμερα σε χώρες όπως η Αυστραλία και η Ιρλανδία, που προχώρησαν ήδη από τη δεκαετία του 1980 σε ανάλογη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού τους συστήματος.

Το κόστος μετάβασης μπορεί να υπολογισθεί βάσει ορισμένων παραδοχών, εκτιμήσεων και προβολών, όπως:

- Το ασφαλιστικό μέρος του πρώτου πυλώνα θα καλύπτει τους εργαζόμενους ηλικίας 45 ετών και άνω, ενώ από το προνοιακό τμήμα θα χορηγούνται όσες περιπτώσεις πρόωρων συντάξεων δεν καταργηθούν καθώς και οι συντάξεις λόγω ανικανότητας προς εργασία.
- Οι διάφορες κατανομές όπως των πιθανοτήτων θανάτου των εργαζόμενων και των συνταξιούχων, της απασχόλησης μεταξύ πλήρους και μερικής κ.λπ., θα παραμείνουν σταθερές κατά τη διάρκεια της μεταρρύθμισης ή, εάν μεταβληθούν, οι μεταβολές τους θα αντισταθμίζονται.
- Η ηλικία συνταξιοδότησης θα είναι το 67^ο έτος.
- Οι συντάξεις θα αναπροσαρμόζονται ετήσια με το ρυθμό αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ, ο οποίος για τις αριθμητικές προσομοιώσεις και για την επιτυχία της μεταρρύθμισης ορίστηκε στο 5%. Σημειώνεται ότι η ετήσια αναπροσαρμογή που προτείνουμε είναι υψηλότερη από αυτήν που ισχύει σήμερα, (πληθωρισμός + ανάπτυξη)/2, με πλαφόν τον ρυθμό πληθωρισμού. Με το ισχύον σύστημα οι συντάξεις αυξήθηκαν 2,4% το 2026.

Βάσει αυτών των παραδοχών, το προβλεπόμενο ποσό προς επιστροφή στους εργαζόμενους 44 ετών και κάτω (κόστος μετάβασης) ανέρχεται συνολικά σε 36 δις ευρώ (βλέπε Παράρτημα 1). Πάνω από το μισό αυτού του κόστους καλύπτεται από τα συσσωρευμένα κεφάλαια στο **Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ)**¹¹, που ανερχόταν στα 21,9 δις ευρώ στο τέλος του 2025.

¹¹ Το Ασφαλιστικό Κεφάλαιο Αλληλεγγύης Γενεών (ΑΚΑΓΕ) συστάθηκε με το άρθρο 149 του Ν. 3655/2008, με στόχο τη δημιουργία αποθεματικών για την διασφάλιση των συντάξεων των μελλοντικών γενεών. Το ΑΚΑΓΕ έχει σταθερές πηγές χρηματοδότησης από νομοθετημένους πόρους και συνιστά το ισχυρότερο αντιστάθμισμα αντιμετώπισης των προκλήσεων του συνταξιοδοτικού συστήματος λόγω του δημογραφικού κινδύνου που αντιμετωπίζει η χώρα. Το 2024 τα αποθεματικά του ανέρχονταν σε 19,1 δις ευρώ, και το 2025 σε 21,9 δις ευρώ.

11. Αιτιολόγηση της Πρότασης

Η εκ βάθρων μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι αναγκαία και αναπόφευκτη λόγω των δημογραφικών και δημοσιονομικών εξελίξεων στην Ευρώπη και στη χώρα μας. Το σημερινό κρατικοδίαιτο σύστημα επιβαρύνει την οικονομία, υποσκάπτει την ανταγωνιστικότητα, και δεν επιτρέπει τον ατομικό προγραμματισμό και την άσκηση προσωπικής ευθύνης εκ μέρους των πολιτών. Το σύστημα που προτείνουμε, αν εφαρμοστεί άμεσα, μπορεί να ανακόψει σταδιακά την αιμορραγία που υφίστανται σήμερα τα δημόσια οικονομικά από την επιδότηση των συντάξεων, με αποτέλεσμα να καταστεί δυνατή η περαιτέρω μείωση της φορολογίας και η ευχερέστερη χρηματοδότηση των δημόσιων υποδομών και υπηρεσιών. Παράλληλα θα έχει τρεις πρόσθετες ευνοϊκές επιπτώσεις: Πρώτον, θα αποκαταστήσει την κυριότητα και την ευθύνη των εργαζόμενων να φροντίζουν για την ασφάλεια και την απόδοση των συνταξιοδοτικών τους αποταμιεύσεων. Δεύτερον, θα συμβάλει στην ανάπτυξη των κεφαλαιαγορών οι οποίες παίζουν κυρίαρχο ρόλο στη χρηματοδότηση των επενδύσεων και της οικονομικής ανάπτυξης. Τρίτον, σταδιακά θα αναγκάσει τους πολίτες να ενδιαφερθούν για τον οικονομικό τους εγγραμματισμό.

Βεβαίως, θα χρειασθούν 3 – 4 δεκαετίες για να ριζώσει η προτεινόμενη μεταρρύθμιση και να αποδώσει τους αναμενόμενους καρπούς. Προφανώς, χρειάζεται αποφασιστικότητα, επιμονή, και προσήλωση στον στόχο, χαρακτηριστικά που προϋποθέτουν αφ' ενός μία αποφασιστική κυβέρνηση και αφ' ετέρου συνδικαλιστικές οργανώσεις που να μην αποτελούν κομματικά εξαρτήματα και να λειτουργούν για λογαριασμό των εργαζομένων. Αλλά, όπως συνέβη σε άλλες χώρες που υιοθέτησαν ανάλογες μεταρρυθμίσεις, η αναπτυξιακή μηχανή μετά από μερικά χρόνια θα λειτουργήσει με πολύ ταχύτερους ρυθμούς και η Ελλάδα θα αποτελέσει λαμπρό παράδειγμα για αναφορά και απομίμηση.

Όπως προαναφέρθηκε, η εφαρμογή της πρότασης θα ήταν ευκολότερη αν το κόστος μετάβασης μπορούσε να χρηματοδοτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τα συσσωρευμένα κεφάλαια στο **ΑΚΑΓΕ**, που δεν θα χρειάζονται πλέον μετά την μετάβαση σε βιώσιμο ασφαλιστικό σύστημα. Το ίδιο ισχύει για **τα κέρδη από τους υδρογονάνθρακες** (βάσει των ερευνών που βρίσκονται σε εξέλιξη στο Ιόνιο και νότια της Κρήτης), όταν προκύψουν (windfall gains), και από τυχόν υπερβάσεις εσόδων του προϋπολογισμού. Αυτό απαιτεί συμφωνία των πολιτικών κομμάτων για την αποκλειστική χρήση των εσόδων αυτών για την κάλυψη του κόστους μετάβασης σε κεφαλαιοποιητικό σύστημα.

Ως προς τον λεγόμενο “νομικό κίνδυνο” από την ύπαρξη του άρθρου 22 παραγρ. 5 του ισχύοντος Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι “Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει”, οι προτεινόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις διασφαλίζουν τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των εργαζομένων

με πολύ αποδοτικότερο και ασφαλέστερο τρόπο σε σύγκριση με το σημερινό καθεστώς. Αυτό άλλωστε επιβεβαιώνουν τα προαναφερθέντα θετικά παραδείγματα χωρών όπως η Αυστραλία και η Ιρλανδία, αλλά και αρνητικά παραδείγματα, όπως αυτό της Ελλάδας, όπου κατά την προηγούμενη δεκαετία οι συνταξιοδοτικές αποδοχές των εργαζομένων καταβαραθρώθηκαν.

12. Συμπληρωματικές προτάσεις πολιτικής

Πέραν της ανωτέρω βασικής μεταρρυθμιστικής πρότασής μας, επί μέρους αλλαγές στο υφιστάμενο σύστημα μπορούν να βελτιώσουν την βιωσιμότητα και επάρκεια των συντάξεων:

(12.1) Εισαγωγή συστημάτων αυτόματης ένταξης σε Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης και Ομαδικά Συνταξιοδοτικά Προγράμματα (2^ο πυλώνα): Υιοθέτηση της σύστασης της ΕΕ (**auto-enrollment με opt-out**), προκειμένου να επιτευχθεί η ενίσχυση της συνταξιοδοτικής επάρκειας των πολιτών κατά την τρίτη ηλικία, με ταυτόχρονη ενδυνάμωση της εγχώριας αποταμίευσης και κεφαλαιαγοράς. Ταυτόχρονα, να δοθεί η δυνατότητα και να ξεκαθαριστούν οι προϋποθέσεις άμεσης δημιουργίας πολυεργοδοτικών Ταμείων του Ν. 5078/2023 και αντίστοιχων ομαδικών συμβολαίων¹², με απλοποίηση των κανόνων ένταξης που θα επιτρέπουν στους μικρούς εργοδότες να ενταχθούν σε αποταμιευτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα. Αν χρειαστεί, η πρόσθετη δυνατότητα αποταμίευσης κάθε εργαζόμενου μπορεί να γίνει εφικτή μειώνοντας τις εισφορές για κύριες συντάξεις κατά 2 μονάδες (1% εργοδοτών και 1% εργαζομένων) και μεταφέροντας τις αντίστοιχες εισφορές στα ΤΕΑ του 2^ο πυλώνα. Η δυνατότητα opt-out θα πρέπει να συνοδεύεται από την δυνατότητα μεταφοράς του αποθέματος και σε ιδιωτικό φορέα του 3^ο πυλώνα.

(12.2) Εισαγωγή χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στα σχολεία: Ο πατερναλισμός που χαρακτηρίζει το σημερινό σύστημα συνεπάγεται την ανάληψη ευθύνης από το κράτος για το σύνολο σχεδόν των αποφάσεων συνταξιοδότησης. Για να εφαρμοστούν συστήματα που αποκεντρώνουν αποφάσεις πρέπει να εξαλειφθεί ο οικονομικός αναλφαβητισμός. Η Επιτροπή δημοσίευσε στις 30/9/25 στρατηγική για την χρηματοοικονομική εκπαίδευση, ώστε οι πολίτες να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις όσον αφορά τον μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, συμπεριλαμβανομένου του συνταξιοδοτικού προγραμματισμού. Ο οικονομικός αλφαβητισμός πρέπει να επιδιωχθεί με τη διδασκαλία κατάλληλων μαθημάτων και στις τρεις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

(12.3) Καμπάνια ενημέρωσης για κεφαλαιοποιητικό σύστημα και πρωτοβουλίες ΕΕ για ανάπτυξη 2^ο και 3^ο πυλώνα.

¹² Θεωρούμε πιο σωστή τη λέξη «Εταιρικά» Συνταξιοδοτικά Προγράμματα αντί για «Ομαδικά», εφόσον πρόκειται για ατομικούς αποταμιευτικούς λογαριασμούς.

(12.4) Ανάπτυξη Εθνικού Συστήματος Παρακολούθησης των Συντάξεων (PTS): Χρειάζεται συνολική εποπτεία όλων των πυλώνων του ασφαλιστικού, που είναι απύσχα σήμερα. Η εφαρμογή της πρότασης της Επιτροπής θα αύξανε την διαφάνεια και θα βοηθούσε την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στο συνταξιοδοτικό σύστημα, που έχει πληγεί από την κρίση της περασμένης δεκαετίας και τις επακόλουθες περικοπές συντάξεων. Η **Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΙΟΡΑ)** παρέχει τεχνικές συμβουλές και ορθές πρακτικές για τον σχεδιασμό, τη διακυβέρνηση και την υλοποίηση PTS.

(12.5) Περιορισμός του δικαιώματος εξαγοράς ετών ασφάλισης: Όπως αναφέρθηκε στην ενότητα (6), η μέση ηλικία συνταξιοδότησης λόγω γήρατος παρέμεινε σταθερή λίγο πάνω από τα 64 έτη την τριετία 2022-4. Για να αυξηθεί η ηλικία συνταξιοδότησης στην πράξη, θα πρέπει να αποκλειστεί η δυνατότητα θεμελίωσης δικαιώματος σύνταξης μέσω εξαγοράς πλασματικών ετών ασφάλισης. Το δικαίωμα αυτό θα πρέπει να περιοριστεί σε 2 χρόνια (από 7 σήμερα) για όσους θέλουν να εξασφαλίσουν υψηλότερη σύνταξη όταν φθάσουν στα σημερινά όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και όχι νωρίτερα.

(12.6) Αξιοποίηση της ιδιοκατοίκησης: Δεδομένου του υψηλού ποσοστού ιδιοκατοίκησης στην Ελλάδα, οι συνταξιούχοι, σε συνεννόηση με τις τράπεζες, μπορούν να αντλούν πρόσθετο εισόδημα από το ακίνητο στο οποίο ζουν οι ίδιοι, με αντίστοιχη μείωση του ποσοστού ιδιοκτησίας τους (**reverse mortgages** κατά το πρότυπο Ιταλίας, ΗΠΑ κ.α.).

(12.7) Βελτίωση εισπραξιμότητας: Η υλοποίηση του προγράμματος τεχνικής βοήθειας της Παγκόσμιας Τράπεζας¹³ που αφορά την ενοποίηση των συστημάτων υποβολής και πληρωμής του Φόρου Μισθωτών Υπηρεσιών και των Ασφαλιστικών Εισφορών μπορεί να εκμηδενίσει την εισφοροδιαφυγή. Σήμερα η εισπραξιμότητα είναι χαμηλή διότι τα συστήματα του ΕΡΓΑΝΗ και του ΕΦΚΑ δεν επικοινωνούν. Η τεχνολογία δίνει τη λύση, όχι η πρόσληψη επί πλέον επιθεωρητών.

(12.8) Δημιουργία βρεφονηπιακών σταθμών: Τα μέτρα μείωσης της φορολογίας για νέους εργαζόμενους και οικογένειες με παιδιά που ανακοίνωσε η κυβέρνηση θα πρέπει να συνοδευτούν από την δημιουργία ολοήμερων βρεφονηπιακών σταθμών και την παροχή vouchers χωρίς χρέωση ή με χαμηλή χρέωση στους γονείς, με εισοδηματικά κριτήρια. Η κυβέρνηση προχώρησε στην αύξηση των εισοδηματικών κριτηρίων για την παροχή vouchers για τους βρεφονηπιακούς σταθμούς (ΚΥΑ 15670/2025), χωρίς να έχει εξασφαλίσει την ύπαρξη ή δημιουργία επαρκών θέσεων για να καλύψουν την υπερβάλλουσα ζήτηση. Το σχετικό έργο στο Ταμείο Ανάκαμψης που προέβλεπε την επιδότηση νέων ή υφιστάμενων σταθμών για την

¹³ Το πρόγραμμα έχει τίτλο «Reform design of concurrent payment systems for payroll tax and social security contribution» και χρηματοδοτείται από την SG Reform.

δημιουργία 20,000 νέων θέσεων απεντάχθηκε το 2025 διότι καθυστέρησε η υλοποίηση του. Η εξασφάλιση επιδοτούμενων γονικών αδειών και για τους δύο γονείς θα βοηθούσε επίσης στη δημιουργία ενός σταθερού και υποστηρικτικού περιβάλλοντος για όσους επιθυμούν να αποκτήσουν οικογένεια.

(12.9) Μεταναστευτική πολιτική: Μέχρι σήμερα δεν έχει διαμορφωθεί συνεκτική, μακροπρόθεσμη στρατηγική για την οικονομική μετανάστευση, πέρα από κάποιες διμερείς συμφωνίες με ορισμένες χώρες (π.χ. Αίγυπτος, Βιετνάμ κ.α.) για την παροχή εποχικών εργατών. Χρειάζεται ολοκληρωμένη πολιτική βασισμένη στις ανάγκες της χώρας σε ειδικευμένο προσωπικό και ανειδίκευτους εποχικούς εργάτες για τον πρωτογενή τομέα, τις κατασκευές και τον τουρισμό. Επίσης βελτίωση της διαδικασίας ενσωμάτωσης των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό, με σταθερό και διαφανές πλαίσιο διαμονής και εργασίας, μείωση της γραφειοκρατίας, απλοποίηση του συστήματος έκδοσης αδειών εργασίας και υπηκοότητας και παροχή κατάλληλης ταχύρρυθμης εκπαίδευσης από εκπαιδευτικούς και επαγγελματικούς φορείς.

(12.10) Αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος: Από τη δεκαετία του 1980 αποφεύγουμε να δούμε κατάματα το πρόβλημα, τα δεδομένα του οποίου θα λειτουργούν σαν τανάλια στην οικονομία για αρκετές δεκαετίες ακόμη. Πέραν των ανωτέρω προτάσεων για τη διευκόλυνση των εργαζόμενων γονέων και την εφαρμογή συνεκτικής μεταναστευτικής πολιτικής, προτείνουμε με τη γέννηση κάθε παιδιού να κατατίθεται στο προσωπικό ΑΦΜ του ένα ποσό (π.χ. 1000 ευρώ) δεσμευμένο και ανατοκίζόμενο, για την ενίσχυση των μελλοντικών συνταξιοδοτικών αποδοχών του. Επίσης η φυγή των νέων στο εξωτερικό επιδεινώνει το δημογραφικό πρόβλημα. Την περίοδο των μνημονίων (2010-18), αυτό οφειλόταν και στην αυξημένη ανεργία, η οποία τα τελευταία χρόνια, έχει περιορισθεί. Παραμένουν, όμως, πολλά προβλήματα για τους νέους, όπως είναι η επιβάρυνσή τους μέσω των ασφαλιστικών εισφορών για τη χρηματοδότηση των τρεχουσών συντάξεων, μέσω της φορολογίας για την εξυπηρέτηση του υψηλού δημόσιου χρέους, καθώς επίσης και η ύπαρξη περιορισμένων προοπτικών λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας (η οποία με τη σειρά της οφείλεται στον χαμηλό ρυθμό παραγωγικών επενδύσεων, ιδίως στη βιομηχανία). Οι νέες γενιές μεταναστεύουν (και) γι' αυτούς τους λόγους, μειώνοντας έτσι τη συνολική ικανότητα της οικονομίας για καινοτομικές δραστηριότητες και ανάληψη ρίσκου. Τα αρνητικά αυτά φαινόμενα πρέπει να αντιμετωπισθούν με την γενικότερη οικονομική πολιτική, κυρίως με την προσέλκυση πολύ περισσότερων παραγωγικών επενδύσεων.

Ευχαριστούμε τους συμμετέχοντες στα workshops, τους εκπροσώπους του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, και τους εκπροσώπους της Τράπεζας Ελλάδος για τα χρήσιμα στοιχεία και τα σχόλια τους.

Βιβλιογραφία

Αμίτσης, Γαβριήλ (2010), “Οι στρατηγικές παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα εθνικά συνταξιοδοτικά συστήματα“, σελ. 175-202, σε Γ. Αμίτσης, Α. Αναγνώστου - Δεδούλη και Γ. Κατρούγκαλος (επ.), Το Ελληνικό σύστημα ασφαλιστικής προστασίας - Η Μεταρρύθμιση των πυλώνων της δημόσιας και της επαγγελματικής ασφάλισης υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Κεκτημένου, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Αμίτσης, Γαβριήλ και Νούνης, Χρήστος (2024), “ [Η \(μετέωρη\) μεταρρύθμιση του 2ου πυλώνα ασφάλισης](#)”, Η Ναυτεμπορική, 4.9.2024.

Δίκαιο της Κοινωνικής Ασφάλισης (2024), Αφιέρωμα «Οι θεσμικές προκλήσεις ανάπτυξης της Επαγγελματικής Ασφάλισης στην Ελλάδα μετά τον Ν.5047/2023», Τεύχος 4/Οκτώβριος-Δεκέμβριος.

Ένωση Ασφαλιστικών Εταιριών Ελλάδας, «[Υπό διαχείριση κεφάλαια ατομικών και ομαδικών συμβολαίων Ζωής ετών 2023 – 2024](#)», Απρίλιος 2025

European Commission, Ageing Report 2024 https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2024-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2022-2070_en

European Commission, “[Commission proposes to boost supplementary pensions to help ensure adequate retirement income - Finance](#)”, 20 November 2025

Ελεγκτικό Συνέδριο (2025), «Έκθεση για τη Δημοσιονομική Βιωσιμότητα έτους 2024» [Έλεγχοι | ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ](#), Νοέμβριος.

IMF (2017), “[Reforming the Greek Pension System](#)”, Greece: Selected Issues, IMF Country Report No. 17/41.

IOBE (2022), «[Επαγγελματική ασφάλιση στην Ελλάδα: Προκλήσεις και προοπτικές](#)», Φεβρουάριος.

Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πρόγραμμα (2025), [Πολυετής Δημοσιονομικός Προγραμματισμός 2026-2029](#), Νοέμβριος.

Μπήτρος, Γεώργιος Κ. (2024), «Συνταξιοδοτικό: Το Πρόβλημα και η Λύση», εκδόσεις Επίκεντρο, Αθήνα.

Νούνης, Χρήστος (2024), «Το Οικοσύστημα της Επαγγελματικής Ασφάλισης στην Ελλάδα», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Ξαφά Μιράντα και Τήνιος Πλάτων (2014) «[Τι επιλέγουμε στο ασφαλιστικό; Μονόδρομος απαξίωσης ή μία θαρραλέα αρχή;](#)» Athens Review of Books, Μάιος.

Ξαφά Μιράντα (2022), «Εθνική σύνταξη και πολιτικά παιχνίδια», Καθημερινή, 17 Ιανουαρίου <https://www.moneyreview.gr/opinion/63431/ethniki-syntaxi-kai-politika-paichnidia/>

OECD (2025a), “Pensions at a Glance 2025: OECD and G20 Indicators”, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e40274c1-en>

OECD (2025b), “[Pension Markets in Focus 2025 \(EN\)](#)” OECD Publishing, Paris.

[Σύνταξη 1.700 ευρώ για τους πληγέντες στο Μάτι](#)

Τήνιος, Πλάτων (2012), «[Επικουρικές συντάξεις: Κινήγι Εντυπώσεων σε Ομίχλη και Βαρυχειμωνιά](#)», Athens Review of Books, Φεβρουάριος.

Τήνιος, Π. (2018) «[Συντάξεις για νέους: μια νέα πρόταση για το ασφαλιστικό](#)», Euro2Day, 18 Απριλίου.

Νεκτάριος Μιλτιάδης, Τήνιος Πλάτων, Συμεωνίδης Γιώργος (2018), «Συντάξεις για Νέους», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Παράρτημα 1

Οι πίνακες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα προέρχονται από το βιβλίο του ομότιμου καθηγητή Γεωργίου Κ. Μπήτρου, *Συνταξιοδοτικό: Το πρόβλημα και η λύση. Μια διεθνής συγκριτική προσέγγιση*, Εκδόσεις Επίκεντρο, 2024 (ISBN: 978-618-204-488-9).

Πίνακας 1. Εργατικό δυναμικό ανά ομάδες ηλικιών και κατάσταση απασχόλησης, 2022,
(Αριθμοί σε χιλιάδες)

	5-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο
Απασχολούμενοι	15,32	153,31	366,81	1.527,18	1.967,58	110,43	4.140,63
Αυτοαπασχολούμενοι	1,18	10,10	49,73	358,54	642,15	66,82	1.128,51
Βοηθοί στην οικογεν. επιχ.	3,14	12,38	17,66	31,45	53,79	9,49	127,90
Μισθωτοί	11,01	130,83	299,41	1.137,19	1.271,64	34,12	2.884,22
Άνεργοι	14,22	62,87	94,50	212,05	195,27	9,28	588,19
Νέοι άνεργοι	11,88	39,83	39,26	32,67	13,81	0,49	137,93
Μακροχρόνια άνεργοι	3,72	27,97	51,65	133,28	141,05	6,27	363,94
Εργατικό δυναμικό	29,54	216,18	461,31	1739,22	2.162,85	119,71	4.728,82

Σημειώσεις:

1. Η πηγή των στοιχείων του πίνακα βρίσκεται στον σύνδεσμο <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication-SJO03/->
2. Ο συντελεστής συμμετοχής των απασχολούμενων στο εργατικό δυναμικό το 2022 ήταν 0.875

Πίνακας 2. Νέες συνταξιοδοτήσεις¹

Συνταξιοδότηση στα 67

Έτος	A ³	Έτος	A ³
2025	41.822 ⁴	2038	102,244
2026	41,417	2039	117,324
2027	40,928	2040	116.980
2028	40,445	2041	116,637
2029	98,313	2042	116,296
2030	97,561	2043	115,955
2031	96,814	2044	121,349
2032	95,337	2045	121,145
2033	104,265	2046	120,941
2034	103,756	2047	120,737
2035	103,249	2048 ⁵	120,534
2036	102,746	Σύνολο	2.352.868
2037	102,746		

Σημειώσεις:

1. Οι εκτιμήσεις πρέκυψαν μετά από συνυπολογισμό της πιθανότητας επιβίωσης μέχρι την ηλικία των 67 ετών. Ειδικότερα, υποθέσαμε, πρώτον, ότι οι εργαζόμενοι που θα συνεχίσουν να καλύπτονται από τον δημόσιο πυλώνα κατανέμονται ενιαία εντός των ηλικιακών ομάδων 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65-67, και δεύτερον, ότι οι πιθανότητες επιβίωσης σε κάθε ηλικιακή ομάδα συμπίπτουν με αυτές στον γενικό πληθυσμό. Βάσει στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ για το 2021, οι τελευταίες ήταν αντίστοιχα 0.998, 0.997, 0.995, 0.992, και 0.988.
2. Οι εργαζόμενοι θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης το 67^ο έτος της ηλικίας τους, αλλά συνταξιοδοτούνται από το 68^ο.
3. Το γράμμα A σημαίνει νέες συνταξιοδοτήσεις.
4. Αυτοί οι εργαζόμενοι θα κλείσουν τα 67 το 2024 και θα συνταξιοδοτηθούν το 2025.
5. Όλοι οι εργαζόμενοι που θα θεμελιώσουν δικαίωμα το 2047, θα συνταξιοδοτηθούν το 2048.

Πίνακας 3. Η εξέλιξη του πληθυσμού των νέων συνταξιούχων¹ (Αριθμοί σε χιλιάδες)

Έτος	B ²	Έτος	B ²	Έτος	B ²	Έτος	B ²
2025	41,82 ⁴	2039	1.138,10	2053	1.367,71	2067	253,42
2026	82,75	2040	1.227,02	2054	1.280,69	2068	212,58
2027	122,70	2041	1.312,44	2055	1.193,18	2069	178,33
2028	161,41	2042	1.397,17	2056	1.105,53	2070	149,59
2029	257,26	2043	1.470,63	2057	1.018,27	2071	125,49
2030	350,95	2044	1.543,75	2058	931,84	2072	105,27
2031	442,53	2045	1.611,63	2059	846,52	2073	88,30
2032	531,64	2046	1.674,84	2060	710,11	2074	74,07
2033	615,34	2047	1.730,03	2061	631,58	2075	62,14
2034	708,45	2048 ⁴	1.778,62	2062	557,52	2076	52,13
2035	798,30	2049	1.701,32	2063	487,73	2077	43,73
2036	883,68	2050	1.621,06	2064	422,00	2078	36,68
2037	966,69	2051	1.538,44	2065	360,12	2079	30,77
2038	1.049,27	2052	1.453,78	2066	302,09	2080	25,81

Σημειώσεις:

1. Κατά τους υπολογισμούς λήφθηκαν υπόψη οι πιθανότητες επιβίωσης των συνταξιούχων. Ειδικότερα, για τις ομάδες ηλικιών 66-70, 71-75, 76-80, 81-85, και 85+ χρησιμοποιήσαμε αντίστοιχα τις ακόλουθες πιθανότητες θανάτου: 0.011802, 0.018780, 0.311867, 0.06138 και 0.61137.
2. Το γράμμα Β σημαίνει νέοι συνταξιούχοι ή συνταξιούχοι που θα προκύψουν κατά τη διάρκεια της μεταρρύθμισης.
3. Βλέπε σημείωση 4 στον Πίνακα 12.2
4. Το έτος αυτό προβλέπεται ότι θα συνταξιοδοτηθούν όλοι οι εργαζόμενοι που θα καλυφθούν από τον δημόσιο πυλώνα το 2025. Συνεπώς, το σημείο Β' στο Σχεδιάγραμμα 12.1 θα λάβει χώρα το 2048.

Πίνακας 4. Αποχωρήσεις παλαιών συνταξιούχων (Αριθμοί σε χιλιάδες)

Έτος	A ¹	Έτος	A ¹	Έτος	A ¹	Έτος	A ¹
2025	85,525	2039	70,896	2053	38,405	2067	12,042
2026	77,81	2040	63,563	2054	33,523	2068	10,286
2027	70,789	2041	57,245	2055	44,206	2069	8,802
2028	64,719	2042	51,785	2056	37,752	2070	7,548
2029	59,455	2043	82,439	2057	32,305	2071	6,488
2030	54,876	2044	72,336	2058	27,704	2072	5,59
2031	89,013	2045	63,709	2059	23,816	2073	6,70
2032	80,03	2046	56,328	2060	20,526	2074	5,656
2033	72,296	2047	50,001	2061	23,901	2075	4,779
2034	65,618	2048 ⁺	44,565	2062	20,354	2076	4,044
2035	59,835	2049	68,274	2063	17,364	2077	3,426
2036	54,812	2050	58,872	2064	14,842	2078	2,908
2037	89,375	2051	50,905	2065	12,715	2079	2,592
2038	79,427	2052	44,146	2066	10,818	2080 ²	2,588

Σημειώσεις:

1. Το γράμμα A σημαίνει αποχωρήσεις.
2. Το έτος αυτό θα υπάρχουν ακόμη εν ζωή $\approx$ 37,4 χιλ. παλαιοί συνταξιούχοι.

Πίνακας 5. Η εξέλιξη του πληθυσμού όσων θα είναι ήδη συνταξιούχοι το 2025
(Αριθμοί σε χιλιάδες)

Έτος	Π ¹	Έτος	Π ¹	Έτος	Π ¹	Έτος	Π ¹
2025	2.232,27 ²	2039	1.243,32	2053	440,75	2067	108,78
2026	2.154,46	2040	1.179,76	2054	407,23	2068	98,49
2027	2.083,67	2041	1.122,51	2055	363,02	2069	89,69
2028	2.018,95	2042	1.070,73	2056	325,27	2070	82,14
2029	1.959,50	2043	988,29	2057	292,96	2071	75,66
2030	1.904,62	2044	915,95	2058	265,26	2072	70,07
2031	1.815,61	2045	852,24	2059	241,44	2073	63,37
2032	1.735,58	2046	795,92	2060	220,92	2074	57,71
2033	1.663,28	2047	745,91	2061	197,01	2075	52,93
2034	1.597,67	2048	701,35	2062	176,66	2076	48,89
2035	1.537,83	2049	633,08	2063	159,30	2077	45,46
2036	1.483,02	2050	574,20	2064	144,46	2078	42,55
2037	1.393,64	2051	523,30	2065	131,74	2079	39,96
2038	1.314,22	2052	479,15	2066	120,82	2080 ²	37,37

Σημειώσεις:

1. Το γράμμα Π σημαίνει παλαιοί συνταξιούχοι ή ασφαλισμένοι οι οποίοι θα είναι συνταξιούχοι το 2025.
2. Περιλαμβάνονται 25,28 χιλ. ασφαλισμένοι οι οποίοι θα κλείσουν τα 67 το 2024 και θα συνταξιοδοτηθούν το 2025.

Πίνακας 6. Ο πληθυσμός των συνταξιούχων κατά τη διάρκεια της μεταρρύθμισης
(Αριθμοί σε χιλιάδες)

Έτος		Έτος		Έτος		Έτος	
2025	2.274,1	2039	2.381,4	2053	1.808,5	2067	262,2
2026	2.237,2	2040	2.406,8	2054	1.687,9	2068	311,1
2027	2.206,4	2041	2.435,0	2055	1.556,2	2069	268,0
2028	2.180,4	2042	2.467,9	2056	1.430,8	2070	231,1
2029	2.216,8	2043	2.458,9	2057	1.311,2	2071	201,1
2030	2.255,6	2044	2.459,7	2058	1.197,1	2072	175,3
2031	2.258,1	2045	2.463,9	2059	1.088,0	2073	151,7
2032	2.267,2	2046	2.470,8	2060	931,0	2074	131,8
2033	2.278,6	2047	2.475,9	2061	828,6	2075	115,1
2034	2.306,1	2048	2.480,0	2062	734,2	2076	101,0
2035	2.336,1	2049	2.334,4	2063	647,0	2077	89,2
2036	2.366,7	2050	2.195,3	2064	566,5	2078	79,2
2037	2.360,3	2051	2.061,7	2065	491,9	2079	70,7
2038	2.363,5	2052	1.932,9	2066	422,9	2080	63,2

Πίνακας 7. Εξέλιξη της συνταξιοδοτικής δαπάνης κατά τη μεταρρύθμιση

(Αριθμοί σε χιλιάδες)

Έτος	Συνταξιοδοτικές δαπάνες (Πρώτος πυλώνας)			ΑΕΠ	% ΑΕΠ	Έτος	Συνταξιοδοτικές δαπάνες (Πρώτος πυλώνας)			ΑΕΠ	% ΑΕΠ
	(1)	(2) ¹	(3) ²				(4) ³	(5) ³	(6)=(4):(5)		
2025	2.274,09	13,32	30,28	239,82	0,126	2053	1.808,46	52,20	94,47	940,13	0,100.
2026	2.237,21	13,98	31,28	251,81	0,124	2054	1.687,91	54,81	92,59	987,13	0,094
2027	2.206,37	14,68	32,39	264,40	0,123	2055	1.556,20	57,55	89,63	1036,49	0,086
2028	2.180,36	15,42	33,61	277,62	0,121	2056	1.430,80	60,43	86,53	1088,31	0,079 ⁴
2029	2.216,75	16,19	35,88	291,50	0,123	2057	1.311,24	63,45	83,26	1142,73	0,071
2030	2.255,57	17,00	38,34	306,08	0,125	2058	1.197,96	69,95	79,82	1199,87	0,066
2031	2.258,62	17,84	40,30	321,38	0,125	2059	1.087,96	69,95	76,17	1259,86	0,060
2032	2.267,22	18,74	42,49	337,45	0,126	2060	931,03	73,45	68,44	1322,85	0,052
2033	2.278,62	19,67	44,84	354,32	0,126	2061	828,59	77,12	63,95	1388,99	0,046
2034	2.306,12	20,66	47,65	372,04	0,128	2062	734,18	80,98	59,50	1458,44	0,041
2035	2.366,13	21,69	50,69	390,64	0,130	2063	647,02	85,03	55,06	1531,37	0,036
2036	2.366,70	22,78	53,92	410,17	0,131	2064	566,45	89,28	50,61	1607,93	0,031
2037	2.360,34	23,91	56,47	430,68	0,131	2065	491,86	93,75	46,14	1688,33	0,027
2038	2.363,49	25,11	59,37	452,22	0,131	2066	422,92	98,43	41,66	1772,75	0,023
2039	2.381,42	26,36	62,82	474,83	0,132	2067	362,20	103,35	37,46	1861,38	0,020
2040	2.406,77	27,68	66,66	498,57	0,134	2068	311,08	108,52	33,78	1954,45	0,017
2041	2.434,96	29,07	70,82	523,50	0,135	2069	268,02	113,95	30,56	2052,18	0,015
2042	2.467,90	30,52	75,36	549,67	0,137	2070	231,74	119,95	27,74	2154,79	0,013
2043	2.458,92	32,05	78,85	577,16	0,137	2071	201,14	125,63	25,28	2262,52	0,011
2044	2.459,70	33,65	82,82	606,01	0,137	2072	175,33	131,91	23,14	2375,65	0,010
2045	2.463,87	35,33	87,11	636,31	0,137	2073	151,67	138,50	21,02	2494,43	0,008
2046	2.470,75	37,10	91,72	668,13	0,137	2074	131,78	145,43	19,18	2619,15	0,007
2047	2.475,94	38,95	96,51	701,54	0,137	2075	115,07	152,70	17,58	2750,11	0,006
2048	2.479,97	40,90	101,50	736,61	0,138	2076	101,01	160,34	16,20	2887,62	0,006
2049	2.334,40	42,95	100,32	773,44	0,13	2077	89,19	168,35	15,02	3032,00	0,005
2050	2.195,27	45,09	99,06	812,12	0,122	2078	79,23	176,77	14,01	3183,60	0,004
2051	2.061,74	47,35	97,69	852,72	0,114	2079	70,73	185,61	13,13	3342,78	0,004
2052	1.932,94	49,72	96,17	895,36	0,107	2080	63,18	194,89	12,32	3509,92	0,004

Σημειώσεις Α3Α33:Α38

1. Η στήλη (2) είναι σε χιλιάδες συνταξιούχων και προέρχεται από τον Πίνακα 10.6.
2. Η στήλη (3) είναι σε χιλιάδες ευρώ.
3. Οι στήλες (4) και (5) είναι σε δις ευρώ.
4. Σημείο Γ στο Σχεδιάγραμμα 12.1

Πίνακας 8. Έσοδα του πρώτου πυλώνα από τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων που καλύπτονται από τη μεταρρύθμιση

Έτος	Ασφαλισμένοι & Εισφορές			ΑΕΠ (4)	% ΑΕΠ (5)=(3):(4)
	(1)	(2)	(3)		
2026	2,269629	13,04	4,143435	251,81	0,016455
2027	2,228701	13,69	4,271528	264,4	0,016156
2028	2,188255	14,37	4,402332	277,62	0,015857
2029	2,089942	15,09	4,415211	291,5	0,015147
2030	1,992381	15,85	4,421094	306,08	0,014444
2031	1,895567	16,64	4,415913	321,38	0,01374
2032	1,799494	17,47	4,401203	337,45	0,013043
2033	1,704157	18,35	4,37798	354,32	0,012356
2034	1,599893	19,26	4,31395	372,04	0,011595
2035	1,496137	20,23	4,237358	390,64	0,010847
2036	1,392887	21,24	4,141889	410,17	0,010098
2037	1,290142	22,3	4,027822	430,68	0,009352
2038	1,187897	23,41	3,893214	452,22	0,008609
2039	1,070574	24,59	3,685557	474,83	0,007762
2040	0,953594	25,81	3,445715	498,57	0,006911
2041	0,836956	27,11	3,176584	523,5	0,006068
2042	0,720661	28,46	2,8714	549,67	0,005224
2043	0,604706	29,88	2,529605	577,16	0,004383
2044	0,483356	31,38	2,123481	606,01	0,003504
2045	0,362211	32,95	1,670881	636,31	0,002626
2046	0,241271	34,59	1,168377	668,13	0,001749
2047	0,120534	36,32	0,612889	701,54	0,000874

Σημειώσεις

1. Η στήλη 1 πηγάζει από τους υπολογισμούς που κάναμε των "νέων" συνταξιοδοτήσεων (βλ. Πίνακα 2) και είναι σε εκατ. ασφαλισμένους. Η στήλη (2) δίνει τις εκτιμώμενες ετήσιες αμοιβές επί των οποίων ο μέσος εργαζόμενος καταβάλλει ασφαλιστικές εισφορές 14% και είναι σε χιλ. ευρώ. Η στήλη (3) εμφανίζει τα έσοδα του πρώτου πυλώνα και είναι σε δις ευρώ, ενώ η στήλη (5) δίνει τα έσοδα του πρώτου πυλώνα ως ποσοστό στο ΑΕΠ.

Πίνακας 9. Εξέλιξη της δημόσιας επιδότησης των συνταξιούχων κατά την περίοδο της μεταρρύθμισης

Έτος	(1)	(2)	(3)=(1):(2)
2025	26,27	239,82	0.110
2026	27,13	251,81	0.108
2027	28,12	264,40	0.106
2028	29,22	277,62	0.105
2029	31,47	291,50	0.108
2030	33,92	306,08	0.111
2031	35,87	321,38	0.112
2032	38,09	337,45	0.113
2033	40,44	354,32	0.114
2034	43,33	372,04	0.116
2035	46,43	390,64	0.119
2036	49,77	410,17	0.121
2037	52,41	430,68	0.122
2038	55,45	452,22	0.123
2039	59,09	474,83	0.124
2040	63,17	498,57	0.127
2041	67,61	523,50	0.129
2042	72,45	549,67	0.132
2043	76,28	577,16	0.132
2044	80,65	606,01	0.133
2045	85,38	636,31	0.134
2046	90,50	668,13	0.135
2047	95,83	701,54	0.137
2048	101,43	736,61	0.138
2049	100,26	773,44	0.130
2050	98,98	812,12	0.122
2051	97,62	852,72	0.114
2052	96,11	895,36	0.107
2053	94,40	940,13	0.100
2054	92,51	987,13	0.094
2055	89,56	1.036,49	0.086
2056	86,46	1.088,31	0.079
2057	83,20	1.142,73	0.073

2058	79,75	1.199,87	0.066
2059	76,10	1.259,86	0.060
2060	68,38	1.322,85	0.052
2061	63,90	1.388,99	0.046
2062	59,45	1.458,44	0.041
2063	55,02	1.531,37	0.041
2064	50,57	1.607,93	0.036
2065	46,11	1.688,33	0.031
2066	41,63	1.772,75	0.027
2067	37,43	1.861,38	0.023
2068	33,76	1.954,45	0.020
2069	30,54	2.052,18	0.017
2070	27,73	2.154,45	0.015
2071	25,27	2.262,52	0.013
2072	23,13	2.375,65	0.011
2073	21,01	2.494,43	0.010
2074	19,17	2.619,15	0.008
2075	17,57	2.750,11	0.007
2076	16,20	2.887,62	0.006
2077	15,01	3.032,00	0.005
2078	14,01	3.183,60	0.004
2079	13,13	3.342,78	0.004
2080	12,31	3.609,92	0.004

Σημειώσεις:

1. Η στήλη (1) είναι σε δις ευρώ. δίνει τη δημόσια επιδότηση των συντάξεων κατά τη διάρκεια της μεταρρύθμισης.
2. Η στήλη (2) δίνει το ΑΕΠ σε δις ευρώ και η στήλη (3) είναι το ποσοστό της δημόσιας επιδότησης στο ΑΕΠ.

Ινστιτούτο Δημοσιονομικών και Οικονομικών Μελετών (ΙΔΟΜ)

Λεωφόρος Κηφισίας 32, Μαρούσι 15125

- idom.gr
- [linkedin.com/company/idom.gr](https://www.linkedin.com/company/idom.gr)
- [facebook.com/idom.greece](https://www.facebook.com/idom.greece)
- [instagram.com/idom.greece](https://www.instagram.com/idom.greece)
- [youtube.com/@idom.greece](https://www.youtube.com/@idom.greece)